

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

**PRÁCE S TEXTILEM V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ NA 1. STUPNI
ZŠ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michaela Tomanová
Obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 15. května 2015

.....
vlastnoruční podpis

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce, Doc. PaedDr. Jarmile Honzíkové, PhD., za odborné vedení, cenné a konstruktivní rady, připomínky a vřelé jednání při zpracování této diplomové práce.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela TOMANOVÁ**
Osobní číslo: **P10M0035P**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**
Název tématu: **Práce s textilem v pracovní výchově na 1. stupni ZŠ**
Zadávací katedra: **Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Pracovní činnosti na 1. st. ZŠ z hlediska práce s textilem.
Přehled textilních materiálů a technik vhodných pro práci s dětmi mladšího školního věku.
Zkoumání dovedností žáků 1. stupně při práci s textilem.
Pracovní náměty pro práci s textilem.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 60

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- CZYŽOVÁ, I. Čínské uzly. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2634-2.
GANDERTON, L. Encyklopedie ručních prací: nová příručka plná podrobných
návodů a nápadů pro tvořivé. Čestlice: Rebo, 1999. ISBN 80-723-4044-1
HONZÍKOVÁ, J., BAJTOŠ, J. Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ.
Plzeň: ZČU, 2004. ISBN 80-7043-255-1
HONZÍKOVÁ, J. Materiály pro pracovní činnosti na 1. Stupni ZŠ.
Plzeň: ZČU, 2006. ISBN 80-7043-453-8
HONZÍKOVÁ, J., KIMMEROVÁ, J. Textilní techniky. 1. vyd.
Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň, 2000. ISBN 80-702-0065-0
JAKUBŮ, L., TOMCOVÁ, G. Filcování - tvoříme z ovčí vlny.
Praha: Press, 2008. ISBN 978-80-251-1955-6
NUHLÍČKOVÁ, I. Encyklopedie ručních prací. Praha: Ikar.
ISBN 80-7202-024-2
SKARLANTOVÁ, J., VECHOVÁ, M., Textilní výtvarné techniky. 1. vyd.
Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-723-8319-1
TOMEŠ, P. Vyrábíme z provázků a jiných materiálů: podrobné návody,
jak vyrábět zajímavé ozdobné předměty. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005.
ISBN 80-736-7028-3
WOLFOVÁ, E., ARSENJEVOVÁ, Z. Tkaní. Tradiční řemesla. 1. vyd.
Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0301-3
Další literatura po dohodě s vedoucí diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce:

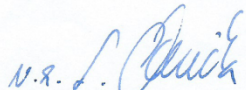
Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.
Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy

Datum zadání diplomové práce:

22. listopadu 2013

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2015

Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc.
děkanka

Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 2. prosince 2013

OBSAH

Úvod	6
1 PRACOVNÍ VÝCHOVA NA 1. STUPNI	7
1.1 PRACOVNÍ VÝCHOVA NA 1. STUPNI	7
1.2 PRACOVNÍ VÝCHOVA V RVP	7
1.3 ORGANIZAČNÍ FORMY A VYUČOVACÍ METODY V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ	9
1.4 PŘÍPRAVA UČITELŮ NA VYUČOVÁNÍ PRACOVNÍ VÝCHOVY	12
1.5 PRACOVNÍ VÝCHOVA A MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY	13
1.6 BEZPEČNOST A HYGIENA PRÁCE V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ	13
1.7 MATERIÁLY UŽÍVANÉ V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ	14
1.8 NÁSTROJE V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ	15
2 TEXTIL V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ.....	16
2.1 DĚLENÍ TEXTILU	16
2.1.1 Přírodní vlákna.....	16
2.1.2 Chemická vlákna.....	20
2.1.3 Hutnická vlákna	22
2.2 ZPRACOVÁNÍ TEXTILNÍCH VLÁKEN.....	23
2.2.1 Výroba a druhy přízí.....	23
2.2.2 Tkaní a typy vazeb	24
2.2.3 Netkaná textilie	25
2.3 PRACOVNÍ TECHNIKY PŘI PRÁCI S TEXTILEM.....	25
2.3.1 Práce s plošnou textilí.....	25
2.3.2 Práce s délkovou textilí.....	26
2.4 NETRADIČNÍ TECHNIKY PRÁCE S TEXTILEM	26
2.5 KONKRÉTNÍ PRACOVNÍ ČINNOSTI PŘI PRÁCI S TEXTILEM NA 1 STUPNI ZŠ	26
2.6 PRACOVNÍ VÝCHOVA A PRÁCE S TEXTILEM NA PRVNÍM STUPNI RŮZNÝCH TYPŮ ŠKOL.....	41
2.6.1 Pracovní výchova a práce s textilem na základních školách.....	42
2.6.2 Pracovní výchova a práce s textilem na Waldorfských školách.....	43
2.7 PRACOVNÍ NÁSTROJE PRO PRÁCI S TEXTILEM.....	45
3 PRAKTICKÁ ČÁST	46
3.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ PRO UČITELE	46
3.2 PRAKTICKÉ UŽITÍ NĚKTERÝCH NÁPADŮ	56
3.3 SOUBOR NÁMĚTŮ PRO PRÁCI S TEXTILEM	69
ZÁVĚR.....	82
RESUMÉ	83
SUMMARY	84
SEZNAM LITERATURY	85
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	87

Úvod

Waldorfské školy chápou pracovní výchovu jako nezbytnou součást vývoje dítěte. Nahlíží na ni jako na způsob práce, při kterém si děti díky rozvoji motorických dovedností rozvíjí i logické myšlení. Já rozumím procesu pracovní výchovy podobně, jako něčemu, co dětem pomáhá rozvíjet se ve všech aspektech jejich života a dává jim sebedůvěru a víru ve vlastní osobu, prostřednictvím vytváření něčeho jedinečného. Něčeho, co vzniklo jejich vlastníma rukama.

To je, mimo jiné, důvodem, proč jsem si vybrala pracovní výchovu jako tematický rámec mé diplomové práce. Výběr konkrétní práce byl pak určen především mými vlastními zájmy. Vybrala jsem si práci s textilem.

Tato práce by měla zmapovat pracovní výchovu na 1. stupni ZŠ z hlediska práce s textilem.

Textil a práce s ním mi byl blízký už od raného dětství, kdy mě maminka učila vyšívát a šít a babička plést a háčkovat. K dalším technikám mě přivedla i škola a mé vlastní zájmy v rámci mimoškolního vzdělávání.

Práce by měla konkrétněji rozepisovat přehled textilních materiálů a také různé techniky práce s textilem vhodné pro práci s dětmi mladšího školního věku.

V rámci této práce budu zkoumat pomocí dotazníkového šetření mnoho faktorů souvisejících s prací s textilem u učitelů na prvním stupni ZŠ, jejich znalost materiálů, technik a především jimi zařazované materiály a techniky do hodin pracovní výchovy na prvním stupni. Zkoumaným jevem bude i zvládnutí různých dovedností při práci s textilem v rámci realizovaných námětů vhodných pro mladší školní věk a pro inspiraci budou přidány další pracovní náměty příslušné tomuto věku.

1 PRACOVNÍ VÝCHOVA NA 1. STUPNI

1.1 PRACOVNÍ VÝCHOVA NA 1. STUPNI

Nedílnou součástí vzdělávání žáků prvního stupně zahrnuje i pracovní výchovu. Žák je rozvíjen jak po stránce praktické (tzn. osvojení si manipulace s nejrůznějšími nástroji, nářadím, a pomůckami a praktické vytváření výrobků z nejrůznějších materiálů), tak i teoretické (tzn. bezpečnost práce, správné zacházení s jednotlivými nástroji, nářadím a pomůckami a jejich využití při práci s materiály, obecné využití některých materiálů nebo jejich složení a způsob zpracování). Předmět utváří žákům základní pracovní dovednosti a návyky. Žáci si tak utvoří představu o vzniku a práci s jednotlivými materiály a jejich využitím a mohou si dané vědomosti propojit se zkušenostmi vlastními, doposud získanými. Pracovní výchova vychází z konkrétních životních situací, v nichž žáci přicházejí do přímého kontaktu s lidskou činností a technikou, v jejich rozmanitých podobách a širších souvislostech. Předmět, tak žákům doplňuje vzdělání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti. [1]

1.2 PRACOVNÍ VÝCHOVA V RVP

Pracovní výchova se v dnešní době odvíjí od Rámcového vzdělávacího programu (dále už jen jako „RVP“), dokumentu platného jako základ pro vytvoření Školního vzdělávacího programu pro všechny typy škol, ve všech vzdělávacích předmětech. V RVP je pracovní výchova zahrnuta do vzdělávací oblasti „Člověk a svět práce“.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti:

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků tím, že vede žáky k:

- *pozitivnímu vztahu k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce*
- *osvojení základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí, k organizaci a plánování práce a k používání vhodných nástrojů, nářadí a pomůcek při práci i v běžném životě*

- *vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů, k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti a k vynakládání úsilí na dosažení kvalitního výsledku*
- *poznání, že technika jako významná součást lidské kultury je vždy úzce spojena s pracovní činností člověka*
- *autentickému a objektivnímu poznávání okolního světa, k potřebné sebedůvěře, k novému postoji a hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí*
- *chápaní práce a pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci, sebeaktualizaci a k rozvíjení podnikatelského myšlení*
- *orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce a osvojení potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění, pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní a profesní orientaci [2]*

Oblast Člověk a svět práce je rozdělena do čtyř částí, tj. tematických oblastí:

- Práce s drobným materiálem
- Konstrukční činnosti
- Pěstitelské práce
- Příprava pokrmů

Práce s textílem je zahrnuta do oblasti *Práce s drobným materiálem*. Ta je rozdělena do dvou období, 1. období, reprezentující 1., 2. a 3. třídu a 2. období obsahující 4. až 5. ročník. Nepříliš podrobně jsou zde popsány základní očekávané výstupy, ze kterých si jednotlivé školy sestavují již mnohem podrobnější školní vzdělávací plány (ŠVP) a z nichž si poté učitelé vytvářejí tematické plány pro jednotlivé ročníky.

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- ČSP-3-1-01 vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů

- ČSP-3-1-02 *pracuje podle slovního návodu a předlohy*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- ČSP-5-1-01 *vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu*
- ČSP-5-1-02 *využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic*
- ČSP-5-1-03 *volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu*
- ČSP-5-1-04 *udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu*

Učivo:

- *vlastnosti materiálu (přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.)*
- *pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití*
- *jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce*
- *lidové zvyky, tradice, řemesla [2]*

1.3 ORGANIZAČNÍ FORMY A VYUČOVACÍ METODY V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ

Užité metody a formy práce ve vyučovacích hodinách spolu úzce souvisí.

Slovo „metoda“ pochází z řeckého slova “méthodos”, “meta hodos” a znamená cestu k něčemu. Je tedy možno říci, že metoda je plánovitý postup myšlení a jednání, jímž se sleduje dosažení daného cíle. [3]

Zatímco pod organizační formou vyučovacího procesu rozumíme organizační uspořádání podmínek na realizování obsahu učiva při uplatňování jedné anebo více těchto metod, vhodných materiálních didaktických prostředků a při respektování didaktických zásad. [4]

Organizační metody

Výběr didaktických metod je ovlivněn mnoha faktory. Je to především cíl vyučovací jednotky a obsah učiva, které ovlivňují jejich výběr. A to proto, že učitel musí vybrat takovou metodu nebo metody, kterými tyto cíle naplní a předá jimi co nejefektivněji dovednosti a vědomosti zahrnuté v obsahu učiva. Dále se volba metod odvíjí od materiální vybavenosti třídy nebo školy. Čím pestřejší škálu materiálních prostředků má

učitel k dispozici, tím pestřejší hodinu může připravit. Samozřejmostí musí být při volbě metod také učební možnosti žáka. Těmi míníme předpoklady ke zvládnutí metod:

- věkové předpoklady (zda je žák psychicky i fyzicky na danou metodu připraven)
- úroveň připravenosti žáka (zda jsou po vzdělávací a výchovné stránce připraveni metodu zvládnout)
- zvláštnosti třídního kolektivu [4]

Volba metod je samozřejmě primárně závislá na učiteli jako takovém. Ten si podle svého uvážení, schopností i předešlých zkušeností, podle učiva, času, prostředí, materiálních možností, počtu žáků, popřípadě i podle průběhu práce v hodině volí jednotlivé metody práce. [1]

K seznamování žáků s pracovními činnostmi, materiálem, nářadím, pomůckami a teoretickými poznatky užíváme nejčastěji motivaci (vzbuzení žákova zájmu o dané učivo), metodu výkladu, rozhovoru, besedu (mezi žáky a učitelem/hostem, který je odborníkem na danou problematiku), metodu pozorování (např. růst rostlin), metodu předvádění (obrazů, ilustrací, fotografií, filmů, pracovních postupů), instruktáž (metoda kombinující rozhovor, výklad, demonstraci nářadí a praktické předvedení postupu práce), problémové metody (problémové úkoly ověřující znalost nabytých informací) nebo exkurzi.

Jako metody cvičení a samostatné práce se užívají v hodinách pracovních činností nejčastěji metody opakování, montáže a demontáže a užívají metodických řad výrobku (ať už přímo nebo pomocí obrazových materiálů).

K prověřování pracovních činností užíváme metody kolektivního hodnocení, kontroly, individuálního hodnocení a samozřejmě klasifikaci. Hodnotit můžou pod vedením učitele žáci sami, učitel za pomoci žáků nebo učitel sám. [1]

Jednou ze stěžejních vyučovacích metod je také didaktická hra. Ta slouží především jako motivace, rozvíjí dětskou představivost, učí pozorovat a je po všech stránkách populární metodou jak u dětí, tak mnohdy i u dospělých. Hra se v pracovních činnostech objevuje buď ve formě samotné pracovní činnosti (např. u práce se stavebnicí, modelovací hmotou nebo papírem) nebo je východiskem tvořivé činnosti (výsledek tvořivé činnosti se stává nástrojem hry – maňásci, loutky, kostky nebo kuličky). Hra je tedy ze všech hledisek

efektivním způsobem vedení hodiny a neměla by proto chybět ve výuce na prvním, ale i na dalších stupních školských zařízení. [4]

Organizační formy

Organizační formy ve vyučování bych svými slovy popsala jako způsoby, jak žáky nejrůznějším způsobem uskupovat a organizovat ve vyučovací jednotce tak, aby hodina probíhala, co nejefektivněji, pro žáky, co nejpřitažlivěji a nejzajímavěji a měla, s ohledem na vybrané metody, co nejhladší průběh. Organizační formy volí učitel podle náročnosti náplně hodiny.

Organizační formy je možné klasifikovat podle různých kritérií. První pohled na klasifikaci organizačních forem formulovali M. Králíková a J. Ondráček. Chápou organizační formy učení jako uspořádání didaktického procesu a třídí je tak do tří skupin podle hlediska:

- Organizačního
 - Toto uspořádání nahlíží na vyučovací jednotku z hlediska času, místa a obsahu. Mezi tyto organizační formy patří vyučovací hodiny, exkurze, práce v dílně či pozemku.
 - Sociálního
 - Toto uspořádání nahlíží především na subjekt didaktického procesu (žák jako jedinec nebo skupina žáků) a na uspořádání vztahů při jeho činnosti. Tím míníme buď žáka jako jednotlivce a jeho vztahy v kolektivu, nebo skupinu žáků a vztahy a vliv mezi jejími členy navzájem. Jedná se tedy o vyučování hromadné, skupinové, diferencované a individualizované.
 - Metodického
 - Toto hledisko řeší metodické uspořádání v určitou formu na základě vztahu k učivu z hlediska objektu didaktického procesu. Hovoříme o tzv. „metodických formách“. Jedná se např. o rozhovor, pokus či demonstraci.
- [3]

Další pohled na tuto klasifikaci dělí organizační formy: podle počtu zúčastněných na vyučovacím procesu společně s učitelem, podle místa realizace vyučovacího procesu a podle stupně samostatnosti práce žáků ve vyučovacím procesu. Do první kategorie patří vyučování hromadné (učitel + více žáků), individuální (učitel + jeden žák) a smíšené (kombinace obou předchozích). Do druhé kategorie řadíme školní (třída, dílna, pozemky) a mimoškolní (exkurze, projekty) vyučování. A do třetí kategorie řadíme frontální (běžný model uspořádání třídy po lavicích v řadách s učitelem v čele třídy), skupinovou (práce ve skupinkách, kde musí jednotlivci spolupracovat a často i vytvořit společný výsledek práce) a individuální (tj. samostatnou) práci žáků. [4]

1.4 PŘÍPRAVA UČITELŮ NA VYUČOVÁNÍ PRACOVNÍ VÝCHOVY

Pro plnohodnotnou hodinu pracovních činností je nezbytná dobrá příprava učitele, jak z hlediska výchovného a metodického, tak i z hlediska organizačního a materiálního.

Prvním krokem k úspěšné hodině je již pedagogická příprava učitele. Ta zprvu tkví ve vytvoření tematického plánu (plánu práce na jeden školní rok) na základě ŠVP. Ten je tvořen logicky od jednodušších pracovních postupů k těm složitějším tak, aby respektoval úroveň dovedností a věk žáků. Také musí být respektováno zařazení určitých typů materiálů do období pro ně typické z hlediska jejich výskytu (užití např. kukuřice v době, kdy není možné ji sehnat v čerstvém stavu nebo pěstování rostlin mimo dobu jejich obvyklé sadby) nebo do období typické pro jeho využití (zařazení práce s vaječnými skořápkami v době Velikonoc). Do ročního tematického plánu si někdy učitelé zařazují také termíny nákupů konkrétních materiálů s určitým časovým předstihem.

Roční plán je výchozím pro následnou tvorbu a přípravu jednotlivých vyučovacích hodin. Při jejich přípravě by měl učitel vycházet z několika základních hledisek. Těmi je výchovně vzdělávací cíl, obsah vyučovacích hodin, použitá organizační forma a její struktura, organizace práce žáků, metody práce učitele a žáků a potřebné prostředky. [3]

Struktura přípravy by ovšem měla být o něco detailnější. Neměl by v ní chybět název tematického celku, ročník, pracovní námět, motivace, použitý materiál, pomůcky, nářadí a nástroje, vyučovacích cíl, metody a formy práce, hodnocení, poučení o bezpečnosti a stručný popis pracovního postupu spolu s časovou dotací na jednotlivé fáze hodiny. [1]

Druhý krok spočívá v zajištění potřebného materiálního vybavení - materiály samotné, nářadí a pomůcky. Učitel nakoupí veškeré materiály, kromě těch, které si žáci mohou přinést z domova. A o těch informuje žáky, a především rodiče, s dostatečným předstihem. Zajistí také, aby veškeré školou zajišťované nástroje a pomůcky byly v řádném, práceschopném stavu. [3]

1.5 PRACOVNÍ VÝCHOVA A MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY

Pracovní výchova po stránce uplatňování mezipředmětových vztahů nabízí široké možnosti využití. Velmi časté spojení mívá s předmětem Člověk a jeho svět, v němž se objevuje učební látka probírající roční období a oslavy křesťanských svátků, příhodné pro výrobu dekorací z nejrůznějších materiálů (adventní věnce, barvení vajec, výroba halloweenských dýní nebo třeba květináčků na jarní osení). Uplatnit se ovšem může téměř v každém předmětu při výrobě didaktických pomůcek – v tělesné výchově k výrobě různých raketek, míčků, kuželů či papírových koulí, v matematice při výrobě falešných peněz, centimetrových krychliček či geometrických tvarů a objektů nebo v českém jazyce při výrobě pěnových písmen (např. tvrdá a měkká i/y, kterými děti zdvižením doplňují do slov na pokyn učitele). [4]

1.6 BEZPEČNOST A HYGIENA PRÁCE V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ

Dbát na bezpečnost a hygienu práce je důležité ve všech vyučovacích předmětech. V pracovní výchově je ovšem především na bezpečnost nutno dbát dvojnásob. V hodinách pracovních činností se žáci dostávají do styku s nejrůznějšími nástroji a materiálem, který při nesprávném zacházení může způsobit mnohá zranění. Pro dodržení a zachování bezpečnosti jsou důležité už podmínky, ve kterých žáci pracují. Je to především dostatek světla, tepla, možnost dostatečného odvětrání a velikost pracovní plochy na žáka taková, aby neohrožoval nejen sebe, ale taky ostatní spolužáky.

Škola vychovává žáky k zodpovědnému a bezpečnému jednání vůči sobě i okolí. Učitelé tak zasvěcují žáky do bezpečnostních pravidel a zásad a jejich provedení se zaznamenává do třídní knihy.

Od prvního ročníku se žáci setkávají s pracovní výchovou. Již v první třídě, kde se pracuje především s drobným materiálem, se žáci, leckdy i poprvé, setkávají s nejrůznějšími

nástroji, jakými jsou nůžky, drátky, nožičky, špejle nebo jehly. Je proto nutné, aby byl žák poučen o bezpečnosti práce spojenou se správnou manipulací s jednotlivými nástroji a hygienou práce.

Hlavní zásady bezpečnosti a hygieny v pracovních činnostech bychom mohli shrnout takto:

Nošení vhodného pracovního oděvu, hlášení všech poranění před a v průběhu hodiny a s tím související ošetření, znalost první pomoci, mytí rukou před, v průběhu práce i po ní, znalost příčin vzniku úrazu a způsobů jejich předcházení, hlášení poškození veškerého vybavení (nářadí, nástroje, pomůcky), znalost skladování, přenášení a manipulace s vybavením, znalost bezpečnosti a bezpečného zacházení s elektrickými spotřebiči a elektrickým proudem obecně, dodržování pracovního řádu. [3]

1.7 MATERIÁLY UŽÍVANÉ V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ

V pracovní výchově užíváme nepřeberné množství materiálů, jejichž užití a pestrost finálních výrobků se neustále rozšiřuje. Mezi základní materiály patří:

- Drobný materiál
- Dřevo
- Kovy
- Plastické hmoty
- Modelovací hmoty
- Textil
- Práce montážní a demontážní
- Papír
- Materiály probírané v kapitole „U nás doma“(především potraviny k výrobě pokrmů)
- Materiály probírané v kapitole „Lidové zvyky, tradice a řemesla (vaječné skořápky ke zdobení kraslic, perníky, vizovické pečivo ad.) [5]

1.8 NÁSTROJE V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ

Nástroje v pracovní výchově využíváme k působení na materiály tak, aby se změnil jejich tvar nebo velikost. Podle způsobu jejich působení je dělíme na činné (tzv. aktivní) a nečinné (tzv. pasivní).

Za činné považujeme ty nástroje, které přímo mění strukturu výrobku (velikost, tvar) a jejichž základní částí je břit. Patří mezi ně nástroje jednoruční (nože, pily na dřevo, nůžky, jehly, nebozezy) a obouruční (rámová pila, pilníky, rašple).

Za nečinné nástroje považujeme ty, které pomáhají činným nástrojům (úderem, uchopením, přidržením apod.) vykonat požadované změny. Dělíme je na pomocné (kladiva, náprstky), přidržovací (kleště, špendlíky), upínací (zámečnický svěrák), montážní (klíče, šroubováky), měřicí (krejčovská míra, ocelové měřítko) a rýsovací (pravítko, příložný úhelník).

Neméně důležité v hodinách pracovní výchovy jsou pomůcky. Patří mezi ně tužka, špachtle, modelovací očko nebo brusný papír.

Všechny nástroje nejsou určeny do rukou přímo žákům. Některé užívá pouze učitel a žáci vyšších ročníků. [1]

2 TEXTIL V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ

Textil = všeobecné označení pro textilní surovinu, textilní polotovary a textilní výrobek, současně i pro textilní průmysl, tzn. pro spřadatelný materiál, přízi, nit, tkaninu, pleteninu, krajkou, prýmek, stuhu, netkanou textilii a plst. [6]

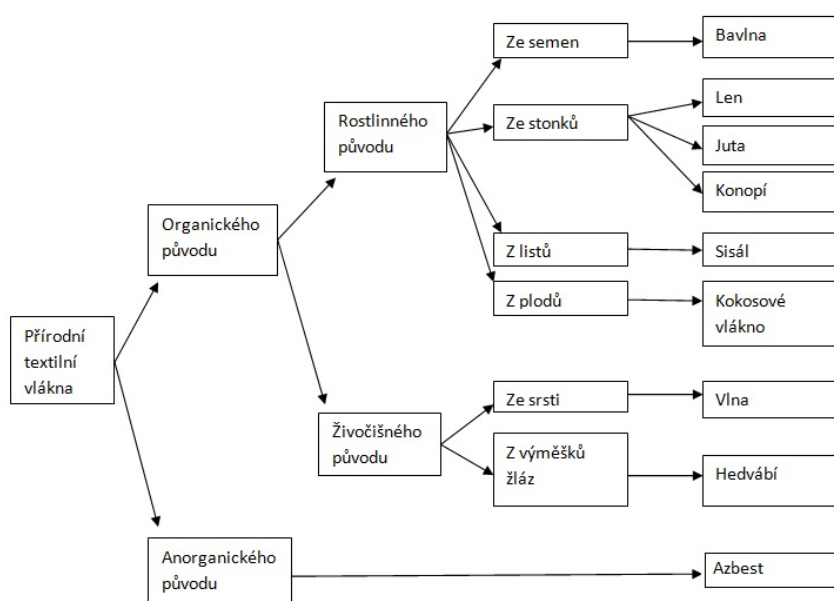
Práce s textilem je jedna z nejběžnějších a nejoblíbenějších činností na prvním stupni. Z části je to dáno širokou nabídkou materiálů spadajících do této kategorie a z části jeho následné praktické využití, které je nezbytným předpokladem motivace žáků.

V této části mé práce se pokusím shrnout dělení textilu, jeho zpracování a možnosti využití na 1. stupni ZŠ.

2.1 DĚLENÍ TEXTILU

Textilní materiály můžeme rozdělit podle původu jednotlivých vláken. Dělíme je na vlákna přírodní, chemická a hutnická. [5]

2.1.1 PŘÍRODNÍ VLÁKNA

Obrázek 1 - Dělení přírodních textilních vláken [7] [1]

Následující schéma zobrazuje rozdělení přírodních textilních vláken na organická a anorganická. Organická vlákna se dělí podle původu na rostlinná a živočišná, a dále podle části rostlin či zvířat, ze kterého se materiál získává.

Zde je, pro úplnost, několik základních informací o jednotlivých vláknech.

Vlákna rostlinného původu

Bavlna

Bavlna je získávána z tobolek bavlníku keřovitého, bylinného, srstnatého nebo peruánského. Z těchto tobolek se odstraňují chomáčky, které se dále zpracovávají v přádelnách. K jeho základním vlastnostem patří bílá až nahnědlá barva, schopnost pohlcovat kapaliny, hebkost a dobrá zpracovatelnost (za mokra má dobrou pružnost a tažnost), je snadno obarvitelný. Dobře se kombinuje s chemickými vlákny (v kombinaci s vlákny polyesterovými se zlepšuje jeho pevnost). Nejčastěji se užívá na oblekové tkaniny a prádlo.

Kapok

Dalším ze zástupců vláken získávaných ze semen (neuvedených v schématu) je také kapok vyrůstající na povrchu semen. Jeho vlastnosti jsou diametrálně odlišné od bavlny. Odpuzuje kapaliny, má malou pevnost a pružnost. Obvykle se užívá ve zdravotnictví (v chirurgii) a je to také materiál vycpávkový.

Len

Prvním ze zástupců vláken získávaných ze stonků jsou lněná vlákna získávaná ze lnu přadného. Je jedním z nejstarších materiálů užívaných k výrobě textilu (již Egypťany k výrobě textilu pro obalování těl při mumifikaci). Len má modrofialové, růžové nebo bílé květy. Jeho příprava a zpracování k předení je poměrně náročnou a složitou procedurou skládající se z drhnutí, máčení, sušení, lámání, potěrání (načechrávání spojené s odstraněním zbylé dřeviny) a vochlování (oddělování krátkých a pocuchaných vláken). Len obsahuje 85% čisté celulózy. Lněné tkaniny mají velkou pevnost, jsou stříbrošedé, chladivé a lesklé. Užívají se jak samostatně, tak s polyesterovými vlákny na výrobu kapesníků, knoflíkových nití, utěrek, ubrusů či dekoračních tkanin. Vedlejším produktem výroby lněných vláken je koudel a pazdeří.

Juta

Juta je lýkové vlákno, z jutovníku tobolekovitého, jednoleté rostliny pěstované především v Asii (Čína, Japonsko) a Austrálii. Jutové tkaniny jsou silné a téměř nepružné. Užívají se k výrobě pytlů, plachtovin, izolačních tkanin, koberců a tkanin dekorativních.

Konopí

Konopí a tkaniny z něj vyráběné se získávají z konopí setého, italského, severního a středního. Postup získávání vláken je podobný jako u lnu. Oproti němu je však mnohem hrubší. Má malou pružnost a také díky tomu je vlákno hodně pevné. Z tohoto faktu vychází i jeho následné užití. Užívá se všude tam, kde je třeba jeho pevnosti a odolnosti vůči vlhku – k výrobě lan, popruhů, motouzů, hnacích pásů, plachtovin, hadic, koberců, pytlů a ve směsi s bavlnou také jako tkanina obleková.

Sisál

Jedním z nejužívanějších vláken získávaných z listů jsou vlákna sisálu získávaného z listů Agáve. Ty se roztloukají, nezdřevěnělá vlákna pak mačkají v mýdlovém roztoku, suší a kartáčují. Vlákna jsou ve výsledku hrubá a pevná a tak se užívají především k výrobě pevných textilií, lan, provazů, nábytkových tkanin nebo koberců.

Kromě sisálu se vlákna získávají také z novozélandského lnu, konopí domingo a manilského konopí.

Kokosová vlákna

Mezi zástupce vláken získávaných z plodů jsou vlákna kokosová, získávaná z kůry plodu kokosu. [5] [6]

Vlákna živočišného původu

Druhou kategorií mezi přírodními vlákny jsou vlákna živočišného původu získávaná ze srsti a z výměšků některých živočichů.

Vlna

Vlna = přírodní živočišné vlákno získané stříháním, vyčesáváním nebo epilací chlupů a srstí zvířat (ovcí, koz, velbloudů, králíků, zajíců). [6]

Mezi vlákna vyráběná ze srsti řadíme ovčí vlnu, velbloudí srst, angorskou vlnu, kašmírovou vlnu, lamí vlnu, srst kozy domácí, králičí chlupy, kočičí a psí chlupy, kravskou, telecí a srnčí srst a koňské žíně.

Nejběžněji užívaným produktem je vlna ovčí. Vlastnosti vlny jsou různé podle ovce, ze které srst pochází. Pokud si chceme vybrat vlnu jemnou, sáhneme po vlně merinové, pokud hrubou pak zvolíme např. vlašskou nebo šumavskou. Obecně je však vlněné vlákno hřejivé, měkké, pružné a především plstivé (jednotlivá vlákna se do sebe vzájemně zaklesávají).

Nejrozšířenější vlnou je vlna střížní z ovčího rouna, což je souvislá vrstva porostu ovčí skládající se z pesíků (rovnějších a hrubších chlupů) a podsady (jemných zkadeřených chlupů). Vlna ovčí se užívá jako tkanina, pletací příze i jako součást směsových tkanin.

Dalšími typy vln je vlna mohérová z angorské kozy (velmi jemná a hebká), vlna kašmírová z kozy kašmírové (tibetské) užívaná na typické kašmírové šály. Pro další typy srstí nalézáme široké využití jak v oděvnictví, tak i bytovém dekorátérství a zdravotnictví.

Hedvábí

Hlavním zástupcem vláken z výměšků živočichů je hedvábí, výměšek housenek nočních motýlů bource morušového požírajícího listy moruše. Hedvábí vzniká při zakuklování housenky bource. Housenka vylučuje bílkovino-klihovitou hmotu, která na vzduchu tuhne v pevnou kuklu. Ta se skládá ze tří vrstev. To nejvíce kvalitní vlákno je z vrstvy střední. Počátek získávání hedvábí spočívá v usmrcení housenek horkou parou a následným šleháním zámotků tak, aby se zachytil konec vlákna. Vlákna několika zámotků se poté spojí a stmelí v přízi, po vysušení dlouhou až 900 metrů. Hedvábí je jemné a hladké. V zimě hřeje, v létě chladí, takže je užitečné na výrobu oděvů pro všechna roční období. Při mnutí je hedvábí šustivé. Užívá se na oděvy a doplňky (šály, kravaty aj.) nebo padáky.

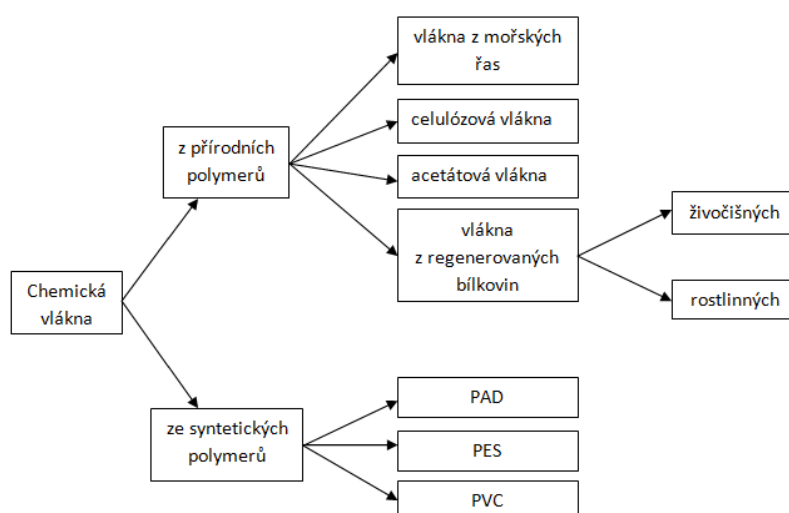
Dalšími druhy hedvábí jsou hedvábí plané (získáváno od bourců dubových a japonských) a lasturové (výměškem kyjovky šupinaté a ušlechtilé).

Jako jediné avšak dnes už v podstatě neužívané vlákno anorganického původu je **azbest**, minerální nerost. Dnes už se azbestová vlákna téměř neužívají. Výzkumy prokázaly jejich škodlivost lidskému zdraví a tak se začalo nahrazovat jinými nehořlavými vlákny. Jedná se o speciálně vyvinutá chemická vlákna.

Například: p-aramidy (Kevlar, Tvaron), polyamidy (Kermel, P84), polytetrafluoretylen (Teflon, Polyflon), uhlíková vlákna (Celion, Sigrafil, Tenax).. [7] [5] [1] [6][16]

2.1.2 CHEMICKÁ VLÁKNA

Chemická vlákna jsou vyráběna chemickou cestou z přírodních a syntetických polymerů.

Obrázek 2 - Dělení chemických vláken

Alginátové hedvábí

Jeho vlákno je získáváno z mořských chaluž. Z těch se připraví kyselina alginová. Působením uhličitanu sodného na kyselinu vzniká alginát sodný, jehož roztok se následně ve směsi chloridu vápenatého a kyseliny chlorovodíkové tryskami pročešává na vlákna (tzv. zvlákňuje). Vlákno je nerozpustné ve vodě, přesto voda upravuje jeho vlastnosti - ztrácí na pevnosti. Užívá se jako příměs vlněných přízí, v čisté formě na výrobu divadelních opon.

Viskózové hedvábí a stříž

Viskózové hedvábí a stříž jsou produktem zpracování celulózy ze dřeva jehličnatých a někdy také listnatých stromů. Viskózová vlákna nejvíce ztrácejí na pevnosti při kontaktu s vodou, jsou lesklá a velmi mačková. Viskózová stříž¹ se mísí s bavlnou, vlnou a polyesterovými vlákny. Užívají se na dámské šatovky, oblekové, prádlové, kostýmové a šatové tkaniny a pleteniny.

Vlákna acetátová

Z odpadu bavlny nebo ušlechtilé dřevní celulózy jsou vyráběna vlákna acetátová, sice malé pevnosti a pružnosti, zato s výbornými tepelně izolačními vlastnostmi, užívaná do směsí a podšívek.

Vlákna z přírodních polymerů

Mezi vlákna z přírodních polymerů patří také vlákna z regenerovaných bílkovin živočišných nebo rostlinných. Rostlinnou bílkovinu získáváme z plodů podzemnice olejné, kukuřice a sojových bobů. Bílkovinu živočišnou extrahujeme ve třech formách. Ve formě vláken kaseinových, získávaných z kravského mléka, vláken kolagenových, z kůží, mas, blan a kostí a vláken keratinových, z kopyt a srstí.

Syntetická vlákna

Ta měla v době, kdy se začala vyrábět, přinést novou vlnu materiálů, které měly postupně vytlačit z trhu vlákna přírodní. Nestalo se tak. Ač s „boomem“ jejich výroby a prodeje na čas získaly nadvládu nad oděvním průmyslem, brzy se od nich začalo ustupovat a začala být užívána pouze jako příměs vláken přírodních. Bylo a je tomu tak právě pro jejich vlastnosti. Látky z těchto vláken jsou mnohem odolnější vůči odírání a nejsou tak muchlavé jako látky z přírodních vláken.

Polyamidová vlákna

PAD neboli polyamidová vlákna, pod obchodními názvy chemlon, nylon, silon, dederon, jsou hojně užívané materiály v čisté formě. Vyrábí se z nich punčochy krajky, prádlo aj.

¹Stříž = chemické vlákno, které je řezané nebo trhané, aby bylo dosaženo délky přírodního vlákna. Tím je umožněno zpracování na stejných strojích, příp. ve směsi s přírodními vlákny příslušné délky [6]

Polyesterová vlákna

PES neboli polyesterová vlákna, také známá pod názvy tesil, diolen nebo loreta, jsou vlákna s podobným výrobním procesem jako hedvábí, užívaná k výrobě textilií, jako příměsi vláken přírodních (bavlna, vlna).

Polyvinylchloridová vlákna

PVC neboli polyvinylchloridová vlákna jsou pevná a odolná vůči vodě, proto jsou také užívána na výrobu netkaného textilu – na pláště do deště, na zdravotnické materiály a potřeby a na oděvy ochranné.

Dalšími chemicky vyráběnými vlákny jsou vlákna polypropylenová (POP), kopolymerní, polyakrylonitrilová (PAN), polyvinylalkoholová (PVA), elastomerová (lycra), polyuretanová (PUR) ad.

V obchodním světě se pro přehlednost složení materiálů uvádí jejich názvy pomocí zkratk. Vlákna chemická jsou zapisována velkými písmeny, ta přírodní dvěma písmeny (VS - vl. viskózová, AC – vlákna acetátová) a syntetická třemi (POP, PAD, PVC). Přírodní vlákna se zapisují dvěma malými písmeny (ba – bavlna, ln – len, ad.). To umožňuje snadný zápis složení materiálů, i pokud se jedná o směsi, kde se zapisuje obvykle i jejich procentuální poměr. [7] [5]

2.1.3 HUTNICKÁ VLÁKNA

Mezi hutnická vlákna řadíme vlákna kovů a nekovů.

Vlákna kovů

Vlákna kovů jsou užívána do dekorativních tkanin. Zlepšuje a dekoruje se jimi vzhled některých tkanin (brokát). Užívá se zlatých a stříbrných vláken, ale i vláken platinových, měděných a vláken barevných kovů (měď, mosaz, hliník). Z těchto materiálů se vytahují tenké drátky, sloužící jako útky dekorativních tkanin.

Vlákna nekovů

Mezi vlákna nekovů patří vlákna skleněná, strusková a lávová.

Skleněná vlákna

Skleněná vlákna jsou vyráběna z bezalkalického hlinitokřemičitého skla. Vlákno se taví ze skleněných tyčinek nebo kuliček, protahuje se tryskami, odkud je vytaženo a potaženo lubrikačními látkami, které brání poškození povrchu vlákna. Vlákna jsou velmi dobře odolná vůči všem vnějším vlivům, mají dobré elektrické izolační, ale už ne tak dobré tepelné izolační vlastnosti. Proto se užívají např. jako izolace (skelná vata) nebo na divadelní textilní dekorace.

Lávová vlákna

Lávová vlákna jsou vyráběna z tavených rozdrčených částí lávy ve vysokých pecích. V odstředivce je pak tavenina rozvlákněna na vlákna. Ta mají neobyčejnou pružnost, přestože jsou silné asi jako lidský vlas. Mají výborné akustické, tepelné i elektrické izolační vlastnosti. Užívají se na výrobu ochranných oděvů, jako izolační materiál, ve stavebnictví.

Strusková vlákna

Strusková vlákna vznikají rozfukováním vysokopecní strusky. Vlákna jsou velmi jemná a dlouhá. Vzhledem k jejich křehkosti není možné je spřádat a tak se užívají v podobě rouna pro izolační účely. [1]

2.2 ZPRACOVÁNÍ TEXTILNÍCH VLÁKEN

V odvětví zpracování textilních vláken je nutné rozlišovat několik pojmů k úplnému porozumění této problematice. Jsou jimi: příze, tkanina a netkaná textilie.

2.2.1 VÝROBA A DRUHY PŘÍZÍ

Příze = délková textilie, složená ze spřadatelných vláken, která jsou zpevněna zákrutem² tak, že při přetržení příze dochází k přetržení jednotlivých vláken. [6]

Délková textilie je vyráběna, jak z přírodních vláken, tak ze stříží. Postup předení je volen především proto, aby bylo dosaženo, co největší délky textilie. Délka vláken technických není v tomto smyslu problémem, ale délka těch přírodních ano. Pro tvorbu směsi obou typů vláken v přízi je vlákno technické upravováno na stříž, která odpovídá délce vláken

² Zákrut = označení pro zakroucení svisle umístěné příze, jejíž vlákna tvoří pravotočivou diagonální šroubovici. Rozeznáváme zákrut levý – S zákrut, pravý- Z zákrut [6]

přírodních. Vlastnosti příze závisí na mnoha okolnostech. Množství vláken, jejich jakost, počet zákrutů a stejnoměrnost příze určují, jak bude daná příze pevná. Proces spřádání (tj. spřadací proces), je volen podle typu, délky a účelu příze, obvykle však probíhá obdobně. Vlákna se navíjejí v rouno a postupně se ztenčují na přást a posukováním dopřádají v přízi. Příze se dělí podle dvou kritérií – podle materiálu a podle účelu, ke kterému má pak sloužit. Podle materiálu existují příze lněné, bavlněné, vlněné, konopné, příze z přírodního a celulózového hedvábí, ze syntetického hedvábí a stříží, kovové a další. Podle účelu jsou příze pletářské, tkalcovské, krejčovské, krajkářské, nitě k vyšívání. [6] [5]

2.2.2 TKANÍ A TYPY VAZEB

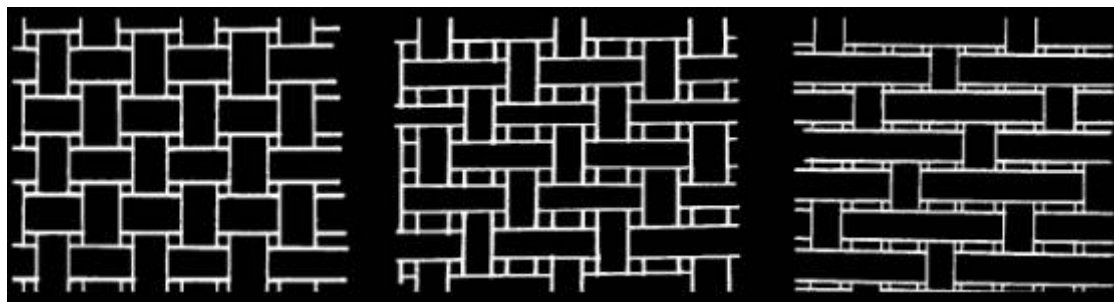
Tkanina = Vzájemné opakované provazování a sjednocování soustavy osnovních a útkových nití v plošnou textilií pomocí některého ze tří systémů vazeb (plátňové, keprové, atlasové) na tkalcovském stavu. [6]

Počátky tkaní datujeme již od mladší doby kamenné. Je tedy nejstarší technikou ručního zpracování textilních vláken. Od této doby se vyvíjela až do současnosti. Vývojem neprošlo tedy jen zpracování vláken, ale i proces tkaní. Ten prošel vývojem od ručního tkaní na improvizovaných stavech, přes stavy vertikální ke tkalcovským stavům horizontálním. Poté došlo ve 12. století k jeho částečné a s objevem parního stroje k jeho plné automatizaci. V 15. století vznikaly tkalcovské manufaktury a dílny. Typickou tkaninou bylo sukno s lněnou osnovou a bavlněným útkem.

Do dnešní doby se ruční tkaní dochovalo pouze jako záliba s relaxační funkcí. Na prvním stupni ZŠ má však svůj další význam. Rozvíjí jemnou motoriku, pozornost a trpělivost.

Z předchozí definice je tedy jasné, že ke tkaní je třeba tkalcovského stavu. Ten se skládá ze dvou soustav. Soustavu podélnou tvoří osnova a tu příčnou útek. Ruční tkalcovský stav se dnes užívá především k výrobě zvláštních tkanin, k běžnému tkaní v továrnách jsou tkací stroje již plně automatizované. Ruční stav se skládá z osnovního válu, odkud se odvíjí osnova, z činek, které jsou zavěšené na osnovních přízích, z listů s nítěnkami a paprskem, které umožňují, aby se jednotlivé liché a sudé příze oddělily a vznikl tak prostor pro provlékání člunku s cívkou příze, tzv. prošlup, a ze zbožového válu, kam se hotová tkanina navíjí. Podle toho, jak se obě soustavy kříží, vznikají 3 typy vazeb – plátňová, keprová a atlasová. Plátňová vazba je nejjednodušší. Útek překřížuje osnovní nitě pravidelně v jedné

řadě sudé nitě v druhé liché. Sousední vazné body se vzájemně dotýkají. Tato vazba je nejhustší a užívá se na oblekové a užitkové tkaniny. U keprové vazby se vzájemně vazné body dotýkají v diagonálách. Útek vynechává střídavě vícero nití. Tato vazba je pevnější než vazba plátňová. Od toho se odvíjí i její využití na pracovní oděvy a džínovinu. Atlasová vazba je typická tím, že se její vazné body nedotýkají. Používá se především na výrobu ložního prádla.

Obrázek 3 - Tkanina - typy vazeb - plátňová, keprová, atlasová (zleva)[24]

Tkaniny dělíme podle použitého materiálu, kterým tkáme (bavlnářské, vlnářské, lnařské směšové, ad.) a podle použití (šatovky, oblekové tkaniny aj.) [5] [7]

2.2.3 NETKANÁ TEXTILIE

Netkané textilie jsou vyráběny mechanickou nebo chemickou cestou. Chemicky jsou spojeny papírenským způsobem (papírové utěrky, ručníky apod.), zmrazováním (koženka) nebo se lisují za studena (vatelín) nebo za tepla (koženka). Mechanickou cestou jsou netkané textilie buď vpichované (vatex) nebo proplétané (araché). [1]

2.3 PRACOVNÍ TECHNIKY PŘI PRÁCI S TEXTILEM

Pracovní techniky při práci s textilem volíme podle typu textilu, který při tom užíváme. Jiné pracovní techniky volíme pro práci s plošnou textilií a jiné pro práci s délkovou textilií.

2.3.1 PRÁCE S PLOŠNOU TEXTILIÍ

Za plošnou textilií, jak už je v předchozím textu zmíněno, považujeme tkanou či netkanou kusovou část textilie. Mezi techniky a práce spojené s plošnými textiliemi řadíme především šití, lepení a hru s barvou. Šít můžeme různé maňásky, hračky, oděvní doplňky či dekorativní předměty, které jsou jako výsledek práce velmi efektivní formou motivace žáků. Lepení textilií nebo spíše nalepování a polepování je různorodou činností. S žáky můžeme polepovat krabičky, roličky a další předměty nebo je užívat na tvorbu např.

koláží. Pod pojmem hra s barvou si můžeme představit batikování ubrousků, utěrek, triček a dalších textilií nebo malbu na hedvábí a jiný textil. [5]

2.3.2 PRÁCE S DÉLKOVOU TEXTILIÍ

Práce s délkovou textilií má mnohem pestřejší škálu technik. Řadíme sem vyšívání háčkování, pletení, drhání, výrobu doplňků z provázků, tkaní, paličkování nebo výrobu frivolitek. [5]

2.4 NETRADIČNÍ TECHNIKY PRÁCE S TEXTILEM

V dnešní době už by učivo nemělo nabízet žákům jen klasické, ač ověřené, techniky práce, jakými jsou šití, vyšívání, pletení, háčkování, tkaní apod. Současná, technologiemi protkaná, doba může nabídnout i techniky méně známé a o to zajímavější

Technikou, se kterou by se měl každý učitel seznámit a která může být vděčným a originálním způsobem práce i na prvním stupni, je filcování a barvení textilu.

Filcování

Je zajímavou a pro první stupeň využitelnou technikou. Práce s rounem obecně nebo s již upraveným filcem v metráži, může být zajímavým a vítaným zpestřením i klasických námětů z jiných materiálů.

Barvení textilu

Barvení textilu se v dnešní době rozmáhá jako technika, která je vděčným způsobem práce s textilem. Je velmi jednoduchá a zároveň variabilně využitelná na prvním stupni.

Výše zmíněné techniky a jejich možnosti práce na prvním stupni jsou popsány v následující kapitole. Některé z nich jsou prostřednictvím námětů zachyceny v souboru námětů nebo zrealizovaných námětech v praktické části této práce.

2.5 KONKRÉTNÍ PRACOVNÍ ČINNOSTI PŘI PRÁCI S TEXTILEM NA 1 STUPNI ZŠ

Výběr technik práce s textilem je velmi široký. Na základě rozhovorů s učiteli z různých základních škol a výsledků dotazníků je, bohužel, nutno říci, že se již některé na prvním stupni téměř neužívají. V následujícím textu budou tedy uvedeny především ty techniky, které se užívají a jejich modifikace vhodné pro první stupeň.

Šití a Vyšívání

Šití a vyšívání jsou techniky, které si osvojují často děti v rodinách dříve, než nastoupí do školy.

Šití je spojování dvou a více textilních materiálů k sobě a vyšívání aplikace stehů na textil.

Děti se na prvním stupni seznamují, kromě různých typů textilu, i s nástroji, nářadím a pomůckami, které k jejich úpravě budou potřebovat. Mezi ty základní patří jehly, špendlíky, jehelníčky, náprstky, hříbky a nůžky. Také se seznamují s nitěmi, vyšívacími přízemi, háčky, spínátky, knoflíky a dalšími běžnými potřebami pojícími se s šitím a vyšíváním. [8]

Žáci by si měli osvojit i několik základních pojmů:

- Vpich – místo, ve kterém jehla proniká do materiálu
- Výpich – místo, kterým z materiálu vychází v opačném směru vpichu
- Průpich – vzdálenost mezi vpichem a výpichem
- Steh – základním prvkem šití, vzniká protažením jehly mezi průpichy, tedy od vpichu až po výpich jehly skrz textili [7]

Rozlišujeme několik základních stehů, které můžeme s dětmi vyzkoušet.

Pomocné stehy:

- Přední – U předního stehu šijeme každý vpich před výpich ve směru šití.

Spojovací stehy:

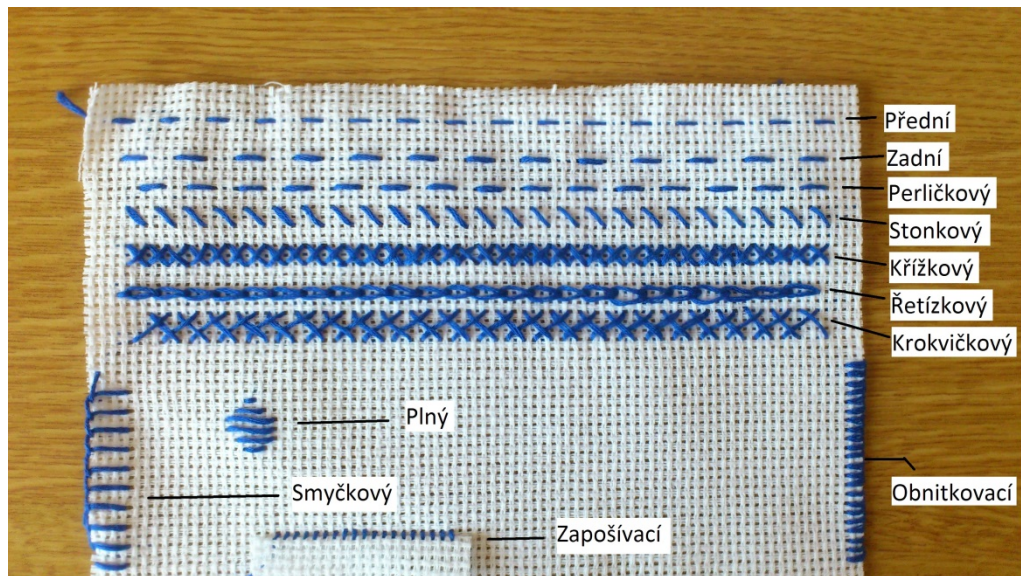
- Zadní – U zadního stehu vyšíváme zprava doleva tak, že vpichujeme dozadu shora a vypichujeme ve dvojnásobné vzdálenosti dopředu zdola.
- Perličkový – Perličkový steh se šije jako steh zadní jen s kratším průpichem.
- Zapošívací – Zapošívací steh používáme k spojení dvou textilií na rubové straně tak, aby na líci nebyla vidět. Každý vpich je šit proti předcházejícímu výpichu a výpich je vždy posunut o délku stehu ve směru šití.

Obšívací stehy:

- Obnitkovací – Obnitkovací steh je polovinou stehu křížkového.
- Smyčkový – Smyčkovým stehem obšíváme lemy textilií. Je možné ho užít i jako zdobný steh. Šijeme ho tak, že jednotlivé smyčky vznikají obtočením nitě kolem vypíchnuté jehly.

Ozdobné stehy:

- Stonkový – Stonkový steh šijeme zleva doprava a klademe stehy šikmo za sebe, je obráceným zadním stehem, který vidíme na rubu textilie.
- Křížkový – Křížkový steh vzniká doslova překřížováním stehů. Je vhodné zvolit si jednotný směr šití.
- Řetízkový – Řetízkový steh tvoříme tak, že kličku předcházejícího stehu zachytíme kličkou následujícího stehu.

Obrázek 4 – Druhy stehů

- Krokvičkový – Krokvičkový steh šijeme stejně jako steh křížkový, jen se zde vpichy a výpichy nedotýkají.
- Plný – Plným stehem vyplňujeme při vyšívání plochy obrázků. Pokládáme jeden plochý steh vedle druhého tak, aby budily dojem celistvosti. [9] [7] [8]

Stehy si můžeme se žáky vyzkoušet všechny. Důležité je sdělit jim, k čemu se užívají a postupně je zapojovat do výroby nejrůznějších výrobků. S dětmi samozřejmě můžeme vyšívat na cokoli, ale pravidelně tkané látky s volnou vazbou (např. kanava) nám zaručí jednodušší manipulaci, pravidelnost a symetričnost stehů. Pro začátek je dobré použít velkou jehlu a seznámit žáky s jejími částmi. Velké jehly usnadňují dětem manipulaci, protože nejsou tak náročné na jemnou motoriku, jako jehly menší a tenčí. Pro motivaci a snazší manipulaci je vhodné volit barevné vyšívací bavlnky. Žáci obvykle pracují zpočátku při nácviku (základních stehů) jen s volným kusem látky, později i s bubínkem, kam si posléze natahují látky na vyšívání sami. Jednoduchou alternativou vyšívání na textil je vyšívání na čtvrtku, které probíhá stejným způsobem. Můžeme však díky pevnosti podkladu vytvářet i nejrůznější rozměrné obrazce.

Další dovedností spojenou s šitím a s běžnou domácí opravou oděvů je přišívaní knoflíků, háčků, spínátek a látání. [8]

Pletení

Pletení je velmi užívanou, ale učiteli ne příliš oblíbenou technikou práce s textilem. Důvodem je samozřejmě náročnost zavádění. Pro děti není tato, na jemnou motoriku náročná, činnost vůbec jednoduchá. Ať už na pochopení, tak i na provedení.

Základními potřebami k technice pletení jsou jehlice (různě dlouhé, silné a z různých materiálů) a pletací příze (vlněná, bavlněná či syntetická). Pletením přetváříme přízi v plošnou textilií splétáním jednoho vlákna na dvou jehlicích.

Na prvním stupni obvykle volíme základní typy ok – hladce a obrace pletená.

Děti se nejdříve učí nahazovat přízi na jehlici před samotným pletením. K většině úkonů je třeba důsledné kontroly učitele, aby se u žáků předešlo špatné fixaci. Na prvním stupni se žáci obvykle učí pouze jednoduchý tvar výsledného úpletu (tvar, čtverce, obdélníku). Na

vyšších stupních pak pletou různé tvary a dokonce pletou i s více jehlicemi. Jako motivace, nám poslouží série výrobků, kterou se po vyvinutí dostatečné zručnosti u této techniky, mohou žáci sami vyrobit. Již se základními dovednostmi zvládnou uplést tašky, obaly na polštářky nebo šály. S větší zručností pak svetry, rukavice, různé hračky apod.

Nahazování

Nejjednodušším způsobem nahazování je pomocí smyček napletených na ruce. Nejdříve si odměříme dostatečnou délku příze. Velmi záleží i na tloušťce příze, takže počítáme zhruba jeden a půl až 2 centimetry na jedno oko. Pro začátečníky je dobré pro navíjení použít obě jehlice. Oka jsou tak volnější a pro první pokusy snazší na manipulaci.

V místě, kde jsme vypočítali požadované množství ok, budeme tvořit smyčku na levé ruce. Přízi namotáme nejdříve po směru hodinových ručiček kolem ukazováčku, pak kolem palce spodem tak, že příze bude odcházet přes tu příchozí. Kolem palce a ukazováčku se tak utvoří smyčky. Prsteníčkem a malíčkem přichytíme oba její konce. Jehlicí nabíráme nejprve smyčku kolem palce spodem a pak zapichujeme a nabíráme horem do smyčky kolem ukazováčku. Výsledné oko utáhneme. Tímto způsobem pokračujeme až k dosažení požadovaného množství ok. Tato nahazovaná řada je lícová. První pletená řada tedy bude rubová. Pokud bychom tedy pletly střídavě hladce a obrace, první pletená řada by byla pletena obrace. [9]

Hladce pletená oka

Příze zůstává vzadu za levou jehlicí. Pravou jehlicí vpíchneme zepředu okem na levé jehlici, nahodíme přízi a protáhneme zpět.

Obrace pletená oka

Příze zůstává vpředu před levou jehlicí. Pravou jehlicí zapíchneme z boku do oka zprava do leva, nahodíme a protáhneme zpět.

Tato dvě oka jsou základem pro techniku pletení. Další oka jsou již jen obměnami těchto dvou základních ok.

Koncová oka

Abychom zajistili kvalitu pletení, měli bychom žáky naučit také zakončování na konci řad a zakončování hotového dílu.

Koncová oka pleteme podle toho, zda řadu pleteme hladce nebo obrace. Pokud zakončujeme řadu hladce, sejmemo oko na pravou jehlici hladce, ale nepleteme (pleteme až v další řadě). Totéž, ale sejmutím oka obrace, provádíme u řad pletených obrace.

Zakončení

Upleteme první dvě oka řady podle toho, zda má být hladce nebo obrace. První oko na pravé jehlici nabere levou jehlicí a přetáhneme ho přes druhé oko. Poté připleteme další jedno oko a opět to první oko pravé jehlice přetáhneme přes druhé oko levou jehlicí. Takto pokračujeme až k poslednímu oku. [9] [10]

Háčkování

Háčkování je u učitelů prvního stupně oblíbenější technikou než pletení. Je jednodušší pro učitele na vysvětlování a pro žáky na pochopení a koordinaci pohybů. Obvykle se žáci naučí na prvním stupni uháčkovat alespoň základní řetízek. Háčkování uplatňuje podobný postup jako pletení. Jde o proplétání a vrstvení řady smyček s tím rozdílem, že k háčkování vám stačí jeden nástroj – háček. Z velikostí háčků, staršího data výroby, vybíráme od 0 do 16 (čím nižší číslo, tím tlustší háček). Dnes se ovšem častěji háčky uvádějí přímo s číselným vyjádřením jejich tloušťky (od 2 mm) a délky. A, samozřejmě, nesmí chybět příze (nejrůznější tloušťky a kvality, podle vybraného výrobku), kterou háčkem upravujeme ve vzdušnou a pružnou textilii. [9]

V následujícím textu jsou nastíněny základní dovednosti, které by žák, při troše trpělivosti a kvalitním vedení, mohl zvládnout už na prvním stupni.

Nahazování

Základním pohybem, tzv. nahazováním, přenášíme přízi navinutou na ukazováku pravé ruky na háček (pohybem zdola nahoru), který pak protáhneme jedním nebo více oky podle zvoleného typu sloupku.

Základní oko

Prvním, co musíme děti naučit je základní oko. Existuje ustálený postup navinování přize na ruku, pro vytvoření prvního oka. Přízi vedeme spodem k dlani kolem malíčku, pak ji obmotáme zprava kolem ukazováčku a zleva kolem palce a pak už jen háčkem vpíchneme zesponu do „palcové“ smyčky, nahodíme smyčku kolem ukazováčku, protáhneme zpět a vytvoříme tak základní oko. [9]

Mě osobně se osvědčilo (i jako motivace) učit základní oko jako „kouzelnický uzel“. Dětem řekneme, že je naučíme „kouzelnický uzel“. Přízi přehodíme přes hřbet ruky tak, aby konec přize byl vpravo. Zepředu před rukou uchopíme levou rukou konec přize. Vytvoříme tak smyčku kolem zápěstí. Pak už jen pravou rukou (tou ve smyčce) uchopíme visící kus přize, protáhneme ruku skrz smyčku a utáhneme. Žáci si vyzkouší, že když za oba konce zatáhnou, uzel zmizí. Několikanásobné opakování není tedy třeba motivovat. A pak už jen stačí oko utáhnout, navléci na háček a začít s prvními pokusy.

Řetízkové oko a řetízek

Následujícím krokem je naučit žáky řetízkové oko a vytvořit následně i celý řetízek.

Háček prostrčíme prvním okem tak, aby nám konec přize volně visel a druhý konec byl navinut na ukazováku levé ruky. Háček držíme v pravé ruce a prostředníkem a palcem levé ruky přidržujeme oko. Pak jednoduše nahodíme a háček provlékneme prvním okem. Tímto způsobem pokračujeme, dokud nevytvoříme dostatečné množství ok pro následnou práci.

Zabodávání

V následujícím sloupku vpichujeme háček do jednotlivých ok řetízku (tedy za jednu nitku). V dalších řadách už vpichujeme pod dvě vodorovné nitky tvořené sloupky.

Pevné oko

Pokud potřebujeme přejít z jednoho místa na druhé, ale nechceme přestřihnout přízi, užíváme tzv. pevných ok. Pevné oko vytvoříme tak, že háček pícheme skrz první řetízkové oko, nahodíme a protáhneme zpět skrz oko i skrz smyčku.

Krátký sloupek

Krátký sloupek je obdobou řetízkového oka (velikostí), uháčkovat ho je však nepatrně těžší. První krátký sloupek háčkujeme až do druhého řetízkového oka. Háček vpíchneme tedy do druhého oka, nahodíme a protáhneme okem. Vzniknou dvě smyčky. Poté opět nahodíme a protáhneme háček oběma smyčkami. Postup poté opakujeme u následujícího oka.

Půlsloupek

Velikost půlsloupeku je srovnatelná se dvěma řetízkovými oky. V prvním kroku nahodíme a vpíchneme háček do třetího řetízkového oka od smyčky na háčku. Máme tři nitky na háčku. Opět nahodíme a protáhneme háček pouze okem (první nitkou na háčku). Znovu nahodíme a háček protáhneme všemi smyčkami. Dále pokračujeme stejným způsobem u následujícího oka.

Dlouhý sloupek

Velikost dlouhého, jednou nahazovaného, sloupeku je srovnatelná se třemi řetízkovými oky. Nejdříve nahodíme a vpíchneme háček do čtvrtého řetízkového oka od smyčky háčku. Nahodíme a protáhneme háček okem (první nitkou na háčku). Na háčku zůstávají 3 smyčky. Nahodíme a protáhneme dvěma smyčkami a znovu nahodíme a protáhneme zbylými dvěma smyčkami. Tento postup opakujeme u následujícího řetízkového oka.

[10] [9]

Drhání

Drhání, někdy také uzlíčkování, je technika založená na uzlování. Uzlíky se tvoří roztodivné vzory, ze kterých se vyrábějí tašky, pásy nebo náramky přátelství. K drhání potřebujeme různě silné provázky, podložku, špendlíky a nůžky.

Dříve než začneme vyrábět něco většího, měli bychom žákům ukázat základní typy uzlů, které by si měli osvojit. Vždy splétáme dva typy vláken. Prvním typem je vodící, kolem kterého se uzluje a necháváme ho stále napnuté, a druhé je vázací, kterým uzlujeme. Protože vázacím vláknem vytváříme uzly, zkracuje se jeho délka několikanásobně, proto musíme naměřit délku vlákna vodícího ku vázacímu 1:6 (až 8). Aby se nám s vlákny lépe

pracovalo, zkrátíme ho tím, že ho navineme na špulku nebo z něj vytvoříme smotek. Upevňujeme ho buď ovnutím kolem špendlíku nebo uvázáním k horizontálnímu vlákně prusíkem (připevňovacím uzlíkem = liščí uzel). Typů uzlů je mnoho. Mezi ty základní patří smyčkový, frivolitkový, plochý, spirálový a žebrový uzel.

Smyčkový uzel je jednoduchý uzel tvořený ze dvou vláken. Vážeme ho zleva kolem vodícího vlákna a protáhneme zezadu „okýnkem“, které se tak vytvoří. Pokud směr vázání dodržíme, bude se uzel vázacího vlákna šroubovitě stáčet kolem vlákna vodícího. Vždy se musíme držet směru vázání. Pokud budeme vázat uzle zprava, bude se točit opačným směrem.

Frivolitkový uzel

Tento uzel se podobá vertikálně vázanému prusíku, kolem vodícího vlákna. Váže se podobně jako smyčkový uzel, jen střídáme protažení vlákna – jednou horem a jednou spodem.

Žebrový uzel

Žebrový uzel je vázán také pouze dvěma vlákny, ale vláken k práci je několik seřazených v řadách. Vázací vlákno nejdříve obtočíme kolem vodícího vlákna zleva doprava. Uzel utvoříme obtočením horem vlevo a pak horem vpravo, pak vázací vlákno protáhneme druhou smyčkou a utáhneme. Tento uzel se vázáním na vertikální vodící vlákno užívá k výrobě náramků přátelství.

Plochý uzel

K uvázání plochého uzlu potřebujeme vlákna čtyři. Prostřední dvě vlákna jsou vodící a tvoří pevnou základnu pro postranní dvě vázací vlákna. Levé vlákno přeložíme přes středová vlákna horem a pravé spodem. Poté pravé vlákno protáhneme obloučkem levého vlákna spodem a levé obloučkem pravého vlákna horem. Postup opakujeme opačně s vlákny tak, aby se vrátila na svou původní pozici, tedy – pravé vlákno přeložíme přes středová vlákna horem a levé spodem a pravé vlákno protáhneme obloučkem levého horem a levé vlákno obloučkem pravého spodem. Vytvoří se nám tak jeden plochý uzel.

Uzel spirálový je také tvořen ze čtyř vláken. Váže se stejně jako plochý, ale vybereme si jednu z variant – buď jde pokaždé vlákno zleva horem, nebo pokaždé zleva spodem. Tím dosáhneme spirálovitého točení.

[9] [11]

Tkaní

Tkaní je jedna z nejstarších a nejužívanějších technik práce s textilem. Se základními informacemi o tkaní (typy vazeb, nástroje, náradí a pomůcky ad.) jsme se seznámili již v kapitole Tkaní s typy vazeb. V následujícím textu jsou uvedeny různé způsoby tkaní, které je možné si se žáky vyzkoušet na 1. stupni ZŠ. Základními potřebami pro tkaní je především textilní materiál (délková textilie – příze, provázky, vlákna, ale i pruhy rozstříhaných látek), hřeben/vidlička (ke stloukání a utahování řad útku), člunek (s navlečenou přízí), nůžky a další náčiní podle potřeb jednotlivých technik.

Člunek můžeme vystřihnout z tvrdého kartonu, vyřezat z překližky, či smotat do smotků nebo použít telefonní kartu (do které nůžkami vystřihneme zářezy).

Pro potřeby prvního stupně je možné tkát na rámu (pokud je škola vlastní), na kartonu (které se s žáky dají snadno vyrobit), na hřebenovém stávku nebo na brčkách.

Tkaní na rámu

Tkaní na rámu je možné provádět na rámu zakoupeném školou nebo je možné si ho i vyrobit, sbitím čtyř dřívěk s nabitými hřebíčky.

Z horní části, kam na první hřebíček navážeme vlákno uzlem, ke spodní části rámu, se natahuje, od hřebíčku k hřebíčku, příze v požadovaném množství (osnova). Útkovou přízi namotáme na člunek. Na první vlákno osnovní příze v horní části rámu se naváže vlákno útku. Poté už jen provlékáme střídavě mezi vlákny jednou shora, podruhé zespodu, tam a zase zpět (opačně). Průběžně utahujeme jednotlivé řady hřebínkem nebo vidličkou. Ukončování práce musí probíhat pomalu a s co největší opatrností, aby se nám žádná část tkaniny nevyvlékla. Z rubové strany tkaniny začneme svazovat volné začátky a konce útku nebo je jehlou začistíme do tkaniny. Přestřížená osnovní vlákna svážeme po dvou k sobě uzly.

Tkaní na kartonu

Tkaní na kartonu je velmi jednoduché a není k němu potřeba žádných speciálních pomůcek. Každý žák si osnovu vytvoří na začátku pracovní výchovy tak, že vystřihne z kartonu obdélník o příslušné velikosti. Podél dvou vybraných protějších stran obdélníku udělají nůžkami zářezy, kam se budou vlákna navlékat v rozmezí 0,5 až 1 cm od sebe. Na konec osnovního vlákna udělají uzlík a budou ho provlékat střídavě nahoru a dolů tak, že je namotají kolem zářezů, aby nemuseli plýtvat přízí obmotáváním celého kartonu. A pak už bude postup práce stejný jako při tkaní na rámu.

Tkaní na hřebenovém stávku

Tkaní na hřebenovém stávku se činí pomocí proslupního zařízení (tzv. hřebenový stávek), které pohybem nahoru a dolů odděluje lichá a sudá vlákna a zjednodušuje tak práci (provlékání). Tento stávek se dá zhotovit z kartonu pomocí nůžek nebo zalamovacího nože. Je to čtvercová destička, která má uprostřed střídavě díрку a svislý podlouhlý otvor. Vlákna se do něj navlékají postupně. První osnovní vlákno se provlékne dírkou, druhé podlouhlým otvorem až k poslední dírce stavu. Vlákna provlečená dírkami by měla být nepatrně delší než vlákna provlečená podlouhlými otvory. Konce i začátky osnovních vláken se napnou jedním koncem k noze stolu a druhým k žákovi (upevníme u pasu), který tká. Stávek se nadzvedne, člunek se protáhne mezi osnovními vlákny tak, aby je přitáhl co nejbližší k sobě (zúžení tkaniny) a zcela ho tak zakryli. Poté se stávek vytáhne nahoru a člunek putuje mezi vlákny zase zpět. Výrobek vyrobený touto technikou lze nalézt v souboru námětů v praktické části této práce.

Tkaní na brčkách

Tkaní na brčkách je nejen jednoduchým ale i zábavným způsobem tkaní. Osnovní vlákna se svážou a upevní. Na jednotlivá vlákna se navléknou brčka a vlákna se na konci připevní k provázku kolem pasu žáka. Pak upevníme vlákno útku a tkáme střídavě nad a pod brčkem, jako u tkacího rámu. Když jsou brčka obtkána vlákny, posuneme je směrem k tělu, tím se část tkaniny uvolní na osnovní přízi a uvolní tím i část brček k další práci. Na konci práce všechna osnovní vlákna zajistíme uzly. Takto můžeme tkát i na volných brčkách (bez upnutí k pasu). Musíme ovšem zajistit konce osnovních vláken uzlíky či korálky, aby se neprovlékly brčkem zpět.

Tkát můžeme také na kotouči či použít zapiastkovou techniku tkaní. Nácvik tkaní může probíhat nejprve prostřednictvím papírových proužků tak, aby si žáci osvojili techniku a při tkaní textilu už byli připraveni. [11] [9]

Splétání

Splétáním vytváříme různé popruhy, lana, pásy, náramky nebo nám mohou posloužit i jako nácvik pletení pomlázky či vánočky. Pletení ze dvou a tří vláken většinou žáci běžně zvládají. Proto pro ně může být šňůra splétaná ze čtyř, pěti či šesti vláken opravdovou výzvou.

Šňůra ze čtyř vláken

Čtyři vlákna si svážeme uzlem na konci. Vlákna vyskládáme vedle sebe a splétáme. Vlákno na pravém kraji přeložíme přes sousední (prostřední pravé), vlákno na levém kraji podsuneme pod vedlejší vlákno (prostřední levé) a pak ho přeložíme přes následující nejbližší. Postup opakujeme.

Šňůra z pěti vláken

Připravená vlákna naskládáme vedle sebe a splétáme. Vždy uchopíme vlákno z jednoho kraje (vpravo) a přeložíme směrem do středu přes dvě sousední vlákna, poté uděláme totéž s vláknem na druhé straně, uchopíme a přeložíme přes dvě sousední vlákna. Postup opakujeme.

Kulatá šňůra ze šesti vláken

Svazek šesti vláken vezmeme do levé ruky (leváci opačně), vlákna uspořádáme do stran jako paprsky a splétáme – jedno vlákno vezmeme do pravé ruky a přeložíme přes dvě následující proti směru hodinových ručiček. Vlákno hned za nově položeným (tedy vlákno překryté tím prvním) vezmeme a opět proti směru hodinových ručiček přeložíme přes dvě vlákna. Postup opakujeme.

Splétat můžeme i více vláken. Pro zvládnutí žáky prvního stupně nám však postačí počet šesti vláken. [9]

Hra s barvou

Batikování

Batikování je technika, kterou je možné provádět již na prvním stupni. Jde o techniku barvení textilií různým způsobem. Polštáře, záclony, ubrusy, trička, tašky, kapesníky prostírání – to vše můžeme batikovat. Základními potřebami je čistá, dobře vypraná tkanina (bavlna, hedvábí aj.), barva (Ovo, Iberia, Duha ad.), nůžky, provázky, kolíčky, sůl, ocet, jehla a příze, vařečka, velký hrnec, kolíčky, mikrotenový sáček, gumička, igelit ad., podle toho, který typ batikování zvolíme.

Šitá batika

Šitá batika je technika, kterou provádíme pomocí jehly a nitě. Tkaninu prošijeme předním stehem podle fantazie a pak stáhneme přízi a na konci zauzlujeme. Čím hustší výšivku uděláme, tím lépe to vypadá a kontrast barev je větší. K vyšívání můžeme volit nejrůznější vzory – kytičky, kružnice, rovné či lomené čáry ad. Tkaninu pak barvíme v lázni z vody, barvy a trochy soli, ve velkém hrnci nebo v pračce, podle návodu na obalu barvy. Odstraníme provázky a po uschnutí barvu ještě zafixujeme v octové lázni.

Vyvazovaná batika

Vyvazovaná batika je nejpoblárnější, protože je nejsnazší a často i nejefektnější. Nitěmi nebo provázky hustě obvazujeme různé části látky. Vytváříme kroužky (prsty uchopenou látku obvážeme dokola), proužky (skladem tkaniny v harmoniku a její následné obvázání) kostky (skládáním harmoniky v obou směrech) a další tvary podle toho, jak látku poskládáme a obvážeme. Poté postupujeme stejně jako u batiky šité.

Skládaná batika

Skládaná batika je podobná jako vyvazovaná. Jen se na ní dělají především sklady (harmoniky), které se přichycují kolíčky nebo prkýnky.

Namáčená batika

Namáčená batika je nejjednodušší na přípravu. Látku se nijak neobvazuje, neskládá či neprošívá. Jen se její vybrané části namáčejí do barevné lázně.

Dalšími dvěma už méně užívanými technikami batikování, je batika vosková a sypaná. Ty už se ovšem na prvním stupni příliš často neužívají. [9] [7]

Malba na textil

Barvy na textil se vyrábí ve formě pasty (podobné temperám) nebo v podobě fixů. Učitel může s žáky ozdobit jakýkoliv nezajímavý textilní produkt a vytvořit tak např. kolekci kabelek na nejrůznější témata.

Méně tradiční technikou práce je malba na hedvábí, která se provádí buď napařovací (barva se fixuje napařováním) nebo zažehlovací (barva se fixuje zažehlováním) technikou podle vybraného typu barvy. Na prvním stupeň jsou však příliš náročné.

Frivolitky

Jak výsledky dotazníkového šetření prokázaly, vytváření frivolitek se na prvním stupni v podstatě vůbec nezavádí. Je to technika vyvinutá z jednoduchého vázání uzlů. Jedná se o splétání, provlékání a uzlování provázků pomocí jednoduchého člunku. Výsledným produktem jsou dečky, ozdoby nebo krajky vhodné pro zapracování do látek nebo k jejich lemování. Technika je ovšem pro potřeby prvního stupně příliš náročná, a tak se zavádí až na druhém stupni, někdy až na středních školách. [9]

Paličkování

Paličkování je stejně náročnou a téměř nepoužívanou technikou na prvním stupni. Tato technika je složitá na pochopení, provedení a je k ní nutné množství potřeb, které obvykle škola není schopná zajistit v množství odpovídajícím počtu žáků jedné třídy. Techniky se užívá nejdříve v ročnících druhého stupně. Jde o techniku vytváření krajek na herduli (válečku, podušce) prostřednictvím kroucení a křížení nitek, které mají na koncích paličky (8-10 „špulek“, s navinutou přízí, kryté „sukénkou“ proti poškození či zašpinění). Pro finální tvar se krajka uchycuje špendlíky k herduli. Výsledné krajky jsou opravdu zaslouženou odměnou za vytrvalou a zpočátku velmi složitou práci. [9]

Filcování

Filcování je zatím velmi málo používanou, ale velmi zajímavou technikou práce. Jedná se o ruční úpravu ovčího rouna. Jednu jeho již zpracovanou variantu a to plošnou textilií v metráži můžeme zakoupit hotovou pod názvem filc, což je výsledek filcování. S filcem je možné pracovat stejně jako s každou plošnou textilií, s tím rozdílem, že filc se netřepí (práce je snazší).

Rouno můžeme koupit obvykle v mnoha jednobarevných variantách. Filcování je možné provádět suchou a mokrou metodou. Každá z těchto variant v sobě skrývá hned několik technik.

Mokrý filcování

Mokrý filcování je zábavná technika, kterou můžeme provádět hned v několika variantách. Pro účely této techniky je lepší použít rouno hrubší.

Filcování bez forem je technika, která za pomoci vody, mýdla a kousku staré záclony přetvoří rouno v neuvěřitelné výrobky. Postup je jednoduchý. Rouno naskládáme nebo namotáme do požadovaného tvaru. Zabalíme do záclony, namočíme a výrobek mydlíme, hladíme a muchláme, dokud není dostatečně zafilcovaný (netrčí z něj žádná vlákna a je zpevněný). Pak sejmeme záclonu, výrobek vypláchneme od mýdla, vyždímáme a necháme uschnout. Záclona se používá proto, aby se nám mýdlo nedostalo do jednotlivých vrstev a nezfilcovali jsme je do nevzhledných samostatně zafilcovaných vláken, které by po uschnutí mohly odpadnout nebo esteticky narušovat finální výrobek.

Filcování na formě probíhá obdobně jako bez formy. Jen máme formu, kolem které vlákno obmotáváme. Jako formu můžeme použít karton, linoleum, sklenici, polystyrenovou formu či nafukovací míček. Namotáme, obalíme záclonou a opět mydlíme.

Filcování v rohoži je nejjednodušší způsob výroby plošného filcu různé tloušťky, ze kterého pak můžeme vystřihovat nejrůznější tvary. K tomuto postupu budeme potřebovat rohož, nejlépe ze suché trávy či rákosu, ručník, mýdlo a vodu. Na rohož budeme skládat několik vrstev rouna (minimálně tři vrstvy), každou v jiném směru než tu předchozí (napříč). Vrstvy pokapeme mýdlovou vodou, zamotáme pevně do rohože a zagumičkujeme, aby se neuvolňovala. Na ručníku pak válíme, dokud rohož nezačne pění. Po chvíli odmotáme,

urovnáme, namotáme rohož z druhé strany a ještě válíme. Ufilcovanou vlnu odstraníme z rohože, vymyjeme mýdlo a usušíme.

Suché filcování

Suché filcování můžeme provádět dvěma způsoby – motanou a vypichovací technikou.

Motaná technika spočívá v obmotávání drátku vlnou (nejlépe chlupatého – lépe na něm vlna drží). Užíváme jí k výrobě ručiček postaviček nebo celých výrobků (kytičky, náramky apod.). Pokud nám vlna špatně drží, je možné použít na zpevnění filcovací jehlu.

Vypichovací technika je poněkud náročnější na zručnost a je vhodná spíše pro vyšší ročníky. K této technice potřebujeme filcovací jehlu a molitanovou podložku. Filcovací jehla je ostrá jehla s postranními zoubky, které nám vlnu pomáhají proplétat a zaklesávat do sebe. Molitanová podložka slouží jako podklad, do kterého se nám zabodává jehla v průběhu filcování, a ochrana křehké jehly před zlomením. Touto technikou můžeme vytvářet kulaté i ploché tvary. Vždy si vlnu složíme přibližně do požadovaného tvaru. Jehlou pronikáme skrz vlnu a postupně ji tvarujeme a zpevňujeme. Nakonec nám vznikne pevný tvar (kuličky, části tělíček apod.), který můžeme ještě dozdobit korálky, knoflíky či drátky. [12]

Filcováním můžeme vytvářet nejrůznější výrobky – zvířátka, obaly, náramky, náušnice, postavičky ad. Několik jich najdete popsanych i zrealizovaných v následujících kapitolách.

Tento přehled technik je pouze orientační. Pokud třída, se kterou pracujeme, je velmi zručná, je možné tyto techniky dále modifikovat a ztěžovat.

2.6 PRACOVNÍ VÝCHOVA A PRÁCE S TEXTILEM NA PRVNÍM STUPNI RŮZNÝCH TYPŮ ŠKOL

Očekávané výstupy, jak jste si mohli všimnout v kapitole PRACOVNÍ VÝCHOVA V RVP, jsou jen velmi stručnou osnovou, která určuje základní cíle vzdělávání žáků podle ročníků dané státem. Každá škola, ať už je základní, národní či obecná, má své přístupy ke zpracování školního vzdělávacího plánu. Všechny se přitom ale drží základních technik a materiálů.

Základním učivem práce s textilem jsou tyto pracovní činnosti:

- *Odměřování a navlečení nitě, uzlík*

- Šití stehem předním zadním, obnitkovacím, křížkovým, stonkovým
- Sešívání předním a zadním stehem v jednoduchý šev
- Zarovnávání bavlněné tkaniny podle vytažené nitě
- Vytvoření obruby
- Přišití háčku, očka, šňůrky, knoflíku, spínátka
- Navlékání gumy
- Látání
- Rozlišování rubu a líce tkaniny [5]

2.6.1 PRACOVNÍ VÝCHOVA A PRÁCE S TEXTILEM NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Při nahlédnutí do školních vzdělávacích plánů je možné dohledat pouze základní informace o zařazování textilních materiálů do vyučování pracovních činností. V následující tabulce jsou zapsány veškeré informace (z kategorie očekávané výstupy i učivo), které je možné získat o zavádění textilních materiálů v různých základních školách.

Škola/ ročník	22. ZŠ, Plzeň	ZŠ Planá nad Lužnicí	ZŠ Jana Wericha, Praha	ZŠ Novolíšeňská, Brno
1.	Vytváří přiměřené základní praktické činnosti s textilem, seznámení s vlastnostmi	-	Práce s drobným materiálem - navléká	Seznámení s vlastnostmi materiálu, seznámení s pomůckami
2.	Vytváří přiměřené základní praktické činnosti s textilem, seznámení s vlastnostmi	Navléká jehlu, přišívá knoflíky, lepí textilie	Vyrobí jednoduchý textilní výrobek	Seznámení s vlastnostmi materiálu, seznámení s pomůckami
3.	Vytváří přiměřené základní praktické činnosti s textilem, seznámení s vlastnostmi	Navléká jehlu, přišívá knoflíky, lepí textilie, šijí předním stehem	Zvládá drobné práce s textilem	Seznámení s vlastnostmi materiálu, seznámení s pomůckami
4.	Vytváří přiměřené základní praktické činnosti s textilem, seznámení s vlastnostmi	Pracuje s látkou, osvojuje si různé druhy stehu – přední, obšívací	Skládá, vystřihuje, nalepuje, tvaruje textil	Seznámení s vlastnostmi materiálu, seznámení s pomůckami, stříhání, spojování, svazování, navlékání, propichování, slepování, lidové zvyky – drhání, batikování

5.	Vytváří přiměřené základní praktické činnosti s textilem, seznámení s vlastnostmi	Pracuje s látkou, osvojuje si různé druhy stehu – přední, obšívací	Skládá, vystřihuje, nalepuje, tvaruje textil, zvládne různé druhy stehů, háčkuje	Seznámení s vlastnostmi materiálu, seznámení s pomůckami stříhání, spojování, svazování, navlékání, propichování, slepování, lidové zvyky – drhání, batikování
----	---	--	--	--

[17][18][19][20]

Práce s textilem se může objevit ve většině ŠVP pod pojmem „lidové tradice, zvyky, řemesla“, nejsou zde však obvykle zmíněny konkrétní činnosti, které jsou v rámci tohoto tématu zaváděny.

Takto konkrétně či nekonkrétně tedy definují zavádění textilních materiálů nezávisle vybrané základní školy v České republice.

O poznání zajímavější jsou školní vzdělávací plány škol Waldorfských z hlediska práce s textilem.

2.6.2 PRACOVNÍ VÝCHOVA A PRÁCE S TEXTILEM NA WALDORFSKÝCH ŠKOLÁCH

Ruce – svým postavením mezi hlavou a nohama – ovlivňují rytmicky opakovanými pohyby a cvičením úkolů odpovídajících věku, jak posílení vůle, tak i soudného, logického myšlení; péče o duševní prožívání tvoří přechod. [13]

Pojetí Waldorfských škol se liší od jiných. Nahlízejí na pracovní výchovu, jako na způsob jakým rozvíjíme jemnou motoriku, která má zásadní význam pro rozvoj inteligence žáků. Propojují rozvoj pohybu a koordinace pohybů s rozvojem logických operací.

Na rozdíl od „tvrdých“ ručních prací (práce se dřevem), které podporují především vůli končetin, „měkké“ ruční práce (s textilem) zejména znamenitě podporují cit a citění. Výše uvedený rozvoj úsudku, tak zahrnuje celého člověka. [13]

Jak jsem měla možnost zjistit, tento typ škol má velmi osobitý přístup k pracovním činnostem. Zatímco na jiných školách se pracovním činnostem nepřikládá takový význam, zde ano. A zatímco na většině základních škol jde především o výrobek samotný a jeho následné hodnocení, Waldorfské školy (jak mi bylo vysvětleno učitelem pracovních činností na jedné z těchto škol) se zaměřují především na poznávání materiálu a jeho možnosti opracování a až v poslední fázi se žáci dostávají k vytváření různorodých výrobků. Textil je pro tyto školy nejzásadnějším a primárně zařazovaným materiálem.

Práce s ním je zaváděna už od prvního ročníku a do pátého ročníku se žáci propracují až k poměrně složitým technikám, jako je například pletení s pěti jehlicemi.

Kromě ručních prací, jak oblast pracovní výchovy probíranou především na prvním stupni nazývají, se ve vyšších ročnících (6.-12.) věnují i řemeslům, krejčovství, truhlářství, pletení košíků, měditepectví, kovářství, batice, kartonáži, kovolitectví, knihařství nebo hrnčířství. Jejich zavádění záleží na preferencích a vybavení jednotlivých škol. [13]

Zde uvádím postupný přehled zavádění technik práce s textilem u Waldorfských škol na prvním stupni a motivy jeho zařazení:

- První ročník – činnosti: pletení – hladce, okrajová oka (chňapek, panenek či zvířátek)
 - Motivy: Převedení hry v práci a rozvoj vědomých činností a zručnosti rukou.
- Druhý ročník – činnosti: pletení obrace, háčkování řetízkových ok a krátkých sloupků (obháčkovávání chňapek, obaly, taštičky aj.)
 - Motivy: působí na temperament dítěte, zavádíme až po dostatečném procvičení obou rukou při pletení
- Třetí ročník – činnosti: háčkování a pletení čepic, prstových maňásků, zdokonalování předchozích technik
 - Motivy: první odívání, výroba maňásků, rozvoj fantazie (volné návrhy)
- Čtvrtý ročník – činnosti: křížkový steh, ruční šití podle vlastních návrhů
 - Motivy: cvičení křížkového stehu prospívá svou symetričností, materiálem i barvou a tvarem k dosažení jistoty a vnitřní opory žáka ve fázi jeho prvního osamostatňování
- Pátý ročník – činnosti: pletení (maňásků, palčáků ponožek aj.) s pěti jehlicemi
 - Motivy: V rámci potřeby žáka po harmonii a v boji proti uzavírání se do sebe, mu nastavujeme nové výzvy a s nimi spojené možnosti práce – kruhové pletení s 5 jehlicemi. Odívání rukou a nohou a možnost vlastních návrhů je vhodnou hnací silou. [13]

2.7 PRACOVNÍ NÁSTROJE PRO PRÁCI S TEXTILEM

Při práci se všemi materiály si žáci musí osvojit i práci s nástroji, náradím a pomůckami, kterými tento materiál přetváří. Je tomu tak i u textilu. Žáci by si měli osvojit uživatelské dovednosti a seznámit se tak s možnostmi výběru tohoto náčiní, s vlastnostmi a možnostmi uplatnění.

Pro textilie užitečné náčiní patří: jehla, špendlík, jehelníček, náprstek, jehlice, háček, stav, bubínek nebo kulatý rám, hřebínek, nůžky, křída, metr, látací hříbek.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ PRO UČITELE

Dotazník jsem koncipovala tak, aby z daných údajů bylo možné vyčíst znalost jednotlivých textilií učitelkami prvního stupně, jejich zkušenost a četnost využití ve výuce, také užívané techniky práce a jejich způsob zavádění, způsoby hodnocení, zařazování textilií do jiných předmětů, zdroje inspirace pro náměty a způsoby motivace dětí v hodinách pracovních činností.

Dotazník byl elektronickou formou prostřednictvím elektronického dotazníku odeslán na několik základních škol v Plzni a nabídnut k vyplnění na internetovém webu pro učitele. Z celkového počtu 50 odeslaných dotazníků formou e-mailu a s nabídkou na webu pro učitele, bylo vyplněno 34 dotazníků v časovém rozmezí jednoho měsíce.

Otázky dotazníkového šetření:

- 1) Jaké druhy textilních materiálů využitelných na 1. stupni ZŠ znáte?

Plošné textilie:

• Bavlňené látky	• Filc
• Vlněné úplety	• Hedvábí
• Viskóza	• Fleece
• Flanel	• Kepr
• Samet	• Džínovina
• Satén	• Záclonovina
• Šustákoviny	• Další látky z umělých vláken
• Tyl	• Kožešiny
• Krajky	• Jiné:
• Len	

Délkové textilie:

• Umělé příze	• Vyšivací bavlnka
• Bavlňená příze	• Vlněná příze

- Provazy a provázky
- Nitě
- jiné:

Netkané textilie:

- Papírové ručníky, utěrky
- Vatelín
- Koženka
- Vliselín
- Mycí hadry
- Jiné:

Ostatní:

- Ovčí rouno
- jiné:

2) Jaké s dětmi využíváte?

- Bavlněné látky
- Vlněné úplety
- Viskóza
- Flanel
- Samet
- Satén
- Šustákoviny
- Tyl
- Krajky
- Len
- Filc
- Hedvábí
- Fleece
- Kepr
- Džínovina
- Záclonovina
- Další látky z umělých vláken
- Kožešiny
- Umělé příze
- Bavlněná příze
- Vyšivací bavlnka
- Vlněná příze
- Provazy a provázky
- Nitě
- Papírové ručníky, utěrky
- Vatelín
- Koženka
- Vliselín
- Mycí hadry
- Ovčí rouno
- jiné:

3) Jaké techniky práce s textilními materiály volíte?

- Šití
- Lepení
- Malba na textil
- Batikování
- Vyšívání
- Háčkování
- Pletení
- Drhání, Uzličkování
- Tkaní
- Paličkování
- Výroba frivolitek
- Filcování
- jiné:

4) Jak často zařazujete práci s textilními materiály?

- 1-2x týdně
- 3-4 měsíčně
- 1-2x měsíčně
- 1x za pololetí
- 1x ročně
- nepoužívám

5) Do jakých předmětů (kromě PČ) textilní materiály zařazujete?

- Český jazyk
- Matematika
- Prvouka
- Přírodověda
- Vlastivěda
- Hudební výchova
- Tělesná výchova
- Výtvarná výchova
- Jiné:

6) Jakými způsoby hodnotíte výsledné práce žáků?

- Známkou
- Ústní/písemné
- Žák se hodnotí sám
- Žáci se hodnotí navzájem
- Nehodnotím

7) Jakým způsobem zavádíte nové techniky práce s textilními materiály (demonstrace učitelem, ukázka – promítání, obrazové ukázky, aj.)? Proč volíte právě tento způsob?

8) Odkud čerpáte inspiraci/nové náměty pro práci s textilními materiály?

- Internet
- Podpůrné stránky pro učitele (internet)
- Knihy
- Odborné časopisy
- Dětské časopisy
- Od ostatních učitelů
- Realizují pouze vlastní nápady
- jiné:

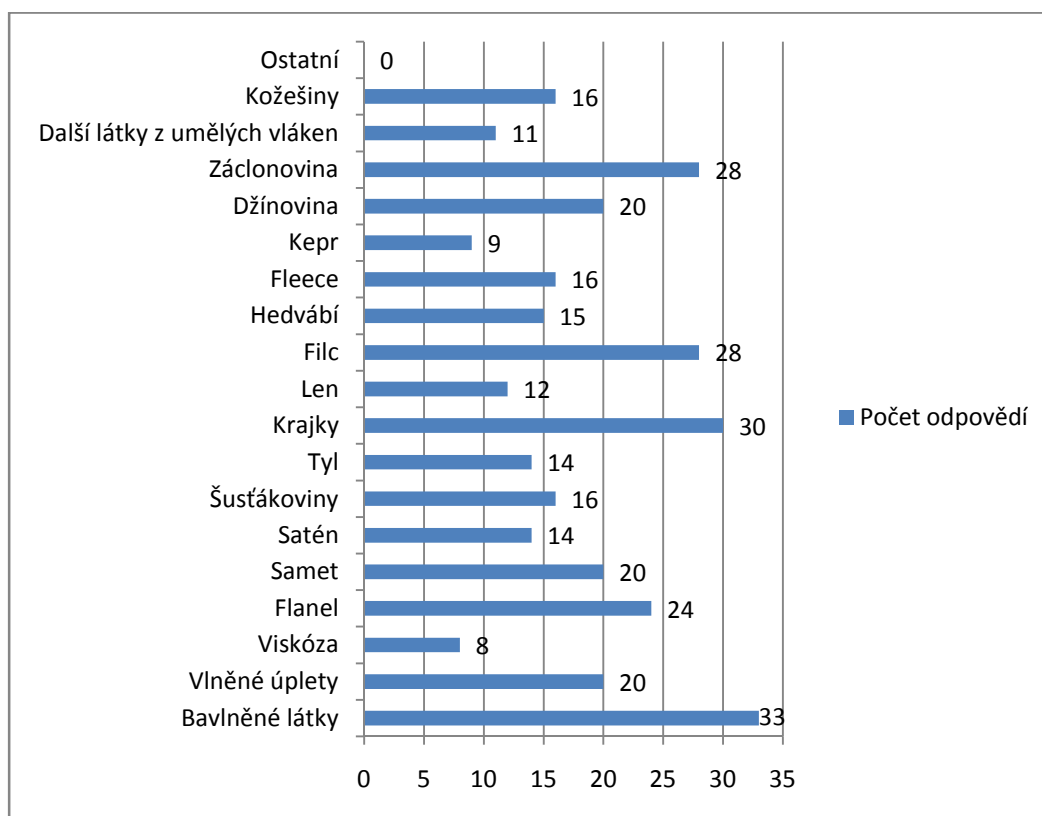
9) Jakým způsobem žáky k práci motivujete?

Výsledky dotazníkového šetření:

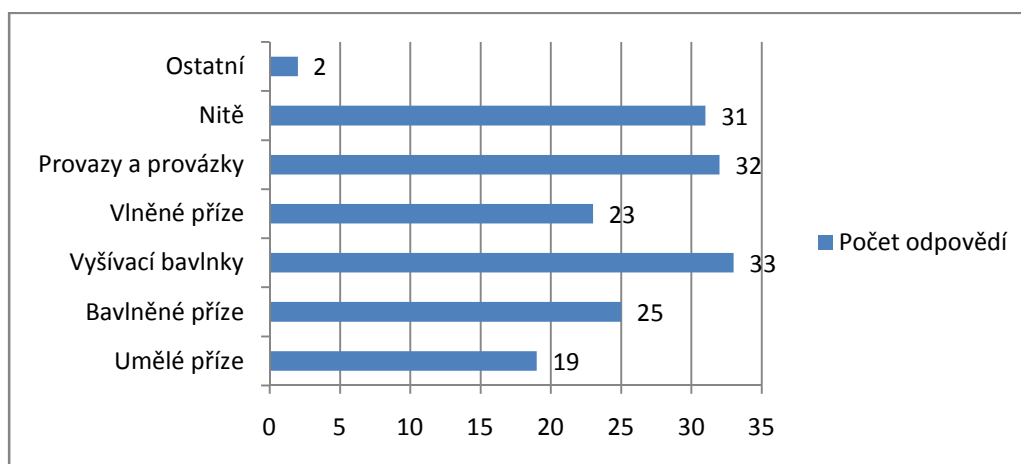
Na dotazníkové šetření odpovědělo 34 respondentů, z Plzně a dalších měst České republiky, kteří odpovídali prostřednictvím internetového dotazníku v průběhu jednoho měsíce. V následujícím textu jsou přehledně graficky zobrazeny odpovědi.

1) Jaké druhy textilních materiálů využitelných na 1. stupni ZŠ znáte?

Plošné textilie:

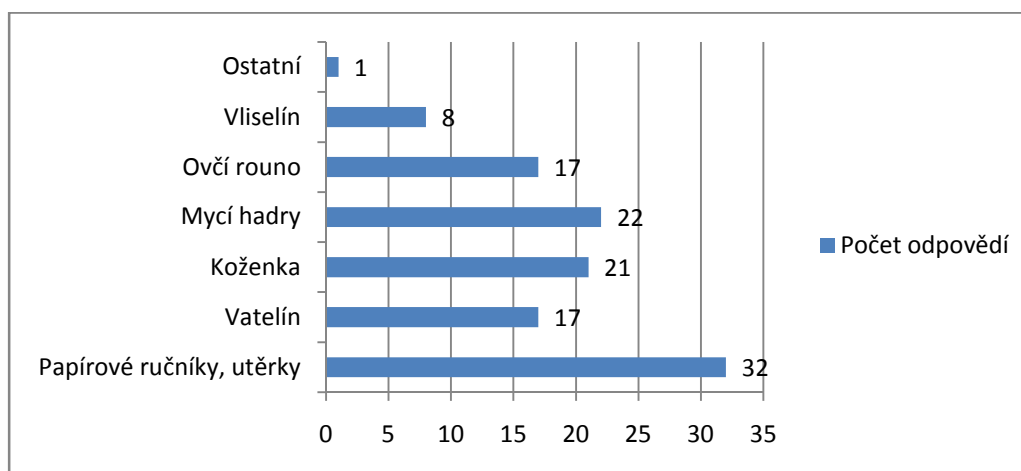

Graf 1 - Znalost plošných textilií

Délkové textilie:

Graf 2 - Znalost plošných textilií

Do kategorie „ostatní“ respondenti připsali další délkové textilie – krajky a stuhy.

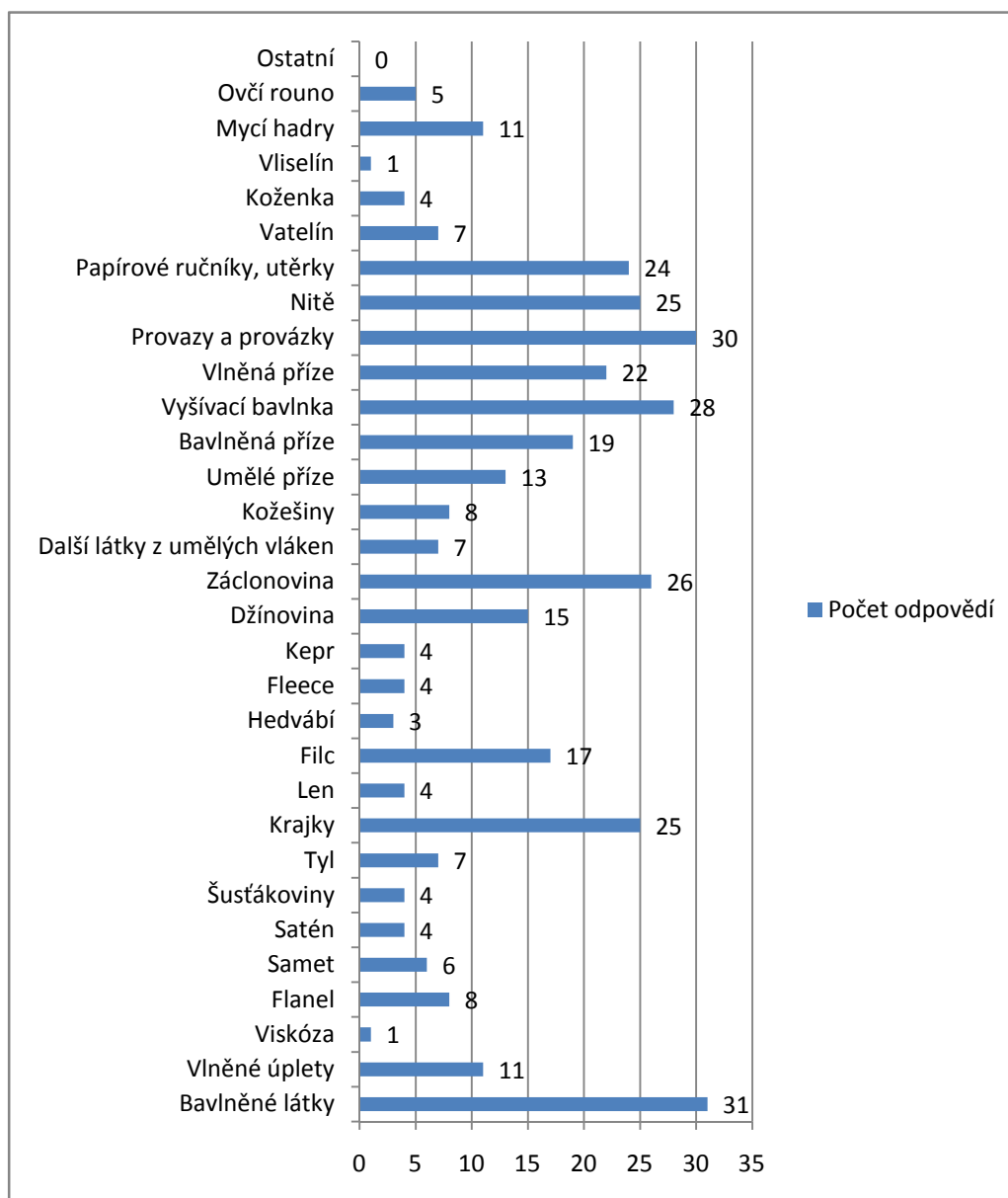
Netkané a jiné textilie:

Graf 3 - Znalost netkaných textilií

Do kategorie „ostatní“ respondenti nevhodně zařadili riflovinu, která je správně zařazena v nabídce plošných textilií.

Jak je vidno z výše uvedených grafů, znalost textilních materiálů všech respondentů není zanedbatelná. Všechny položky jsou pro respondenty známé. Mezi nejznámější patří záclonovina, krajka, filc, bavlněné látky, nitě, provazy, vyšivací bavlnky a papírové ručníky a utěrky (nad 28 odpovědí). Mezi nejméně známé patří kepr, viskóza či vliselín (pod 10 odpovědí).

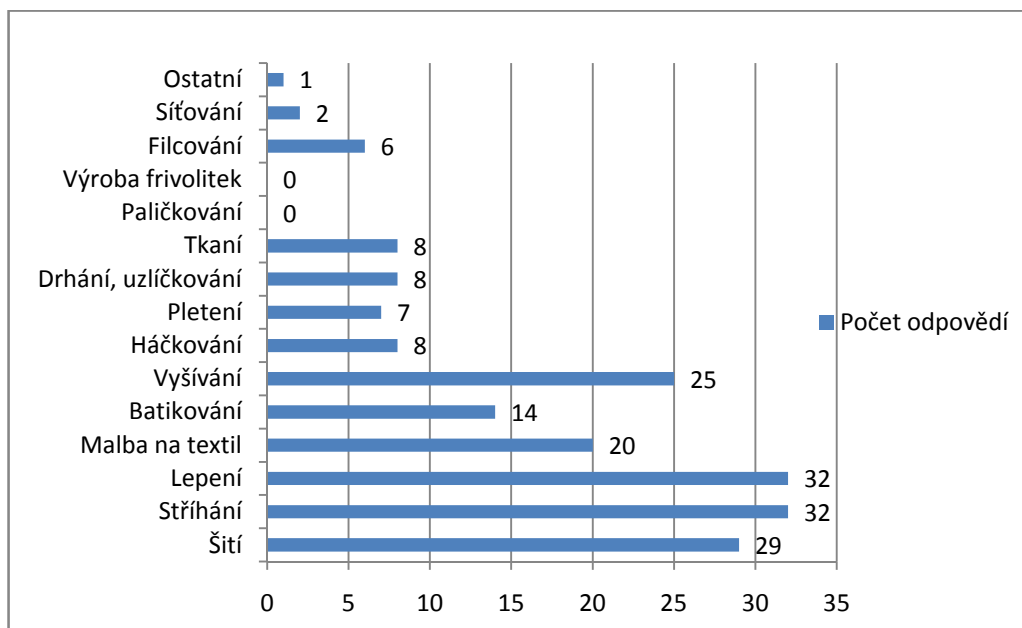
2) Jaké s dětmi využíváte?

Graf 4 - Užití textilií

Mezi respondenty nejužívanější materiály ve třídách na prvním stupni patří bavlněné látky, krajky, záclonovina, vyšívací bavlnky, provázky, nitě, papírové ručníky a utěrky.

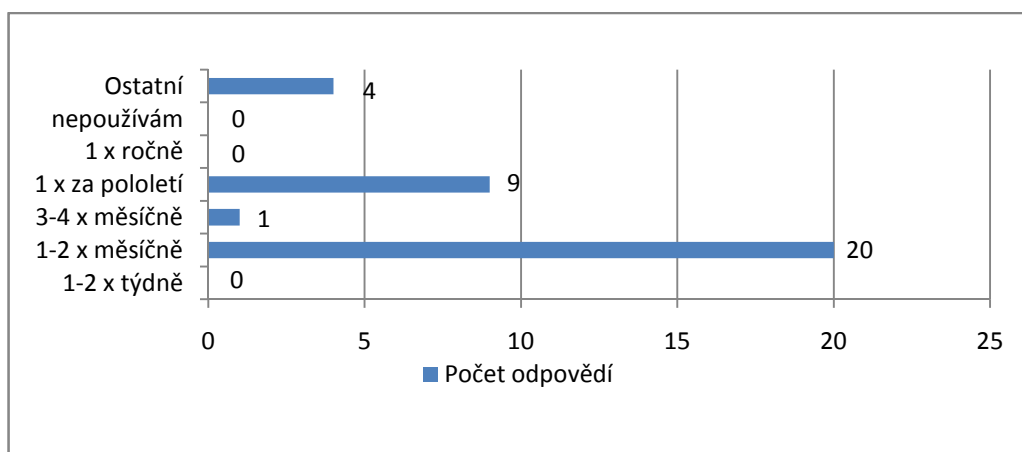
3) Jaké techniky práce s textilními materiály volíte?

Graf 5 - Užívané techniky práce s textilem

Nejčastěji užívanými technikami jsou šití, lepení, stříhání a vyšívání, těmi nejméně užívanými je sítování či filcování a techniky nepoužívané vůbec jsou paličkování a výroba frivolitek.

4) Jak často zařazujete práci s textilními materiály?

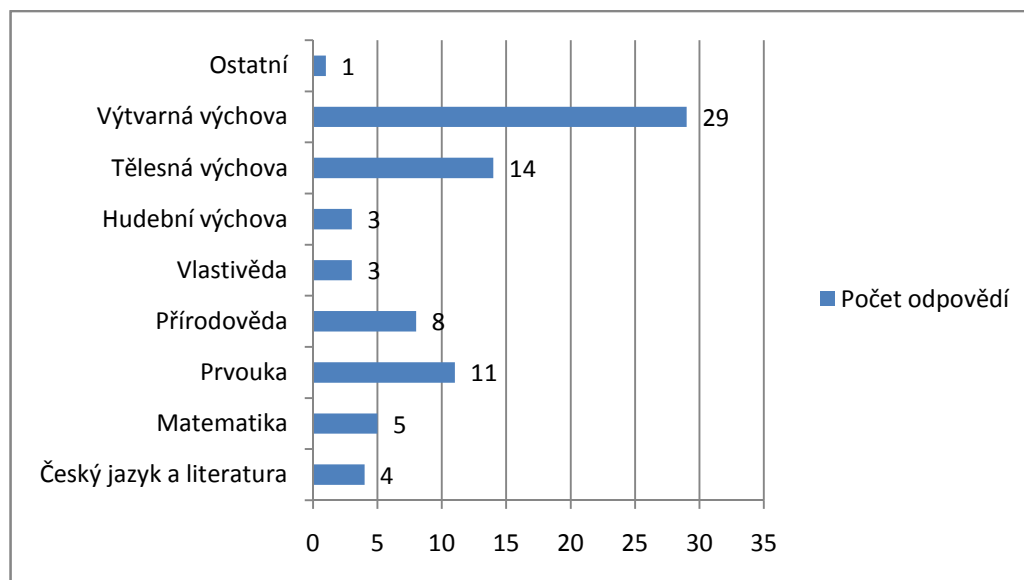

Graf 6 - Četnost užití práce s textilem

Velmi uspokojivou zprávou je, že v nadpoloviční většině (20 odp.) zařazují respondenti (učitelé) práci s textilem poměrně často, a to 1-2x měsíčně, při časové dotaci jedné vyučovací hodiny týdně. U zbytku respondentů je četnost užití textilií nižší, tedy 1-2x za pololetí. Žádný z respondentů zařazování textilií nevyloučil. Do

kategorie „ostatní“ respondenti vypsali časové údaje nevycházející z nabídky odpovědí (1x za čtvrt roku, 2x za pololetí ad.)

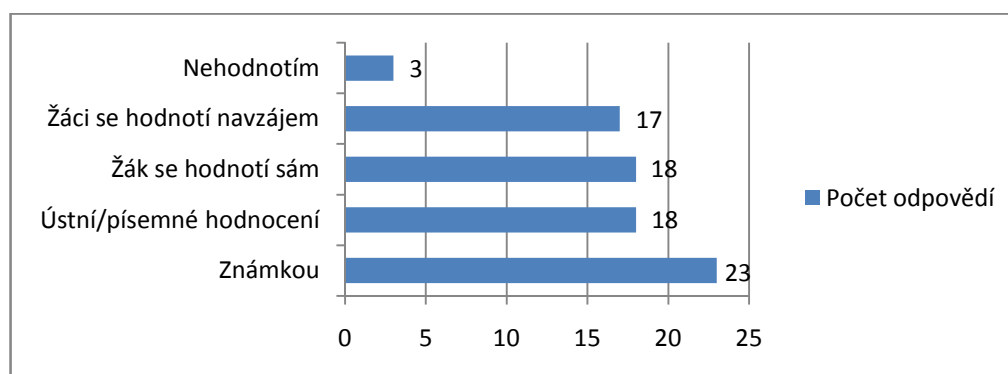
5) Do jakých předmětů (kromě PČ) textilní materiály zařazujete?

Graf 7 - Mezipředmětové vztahy

Nejčastěji se textilie užívají ve výtvarné výchově jako základ pro nejrůznější výtvarné techniky. Dále také v prvouce, přírodovědě a tělesné výchově.

6) Jakými způsoby hodnotíte výsledné práce žáků?

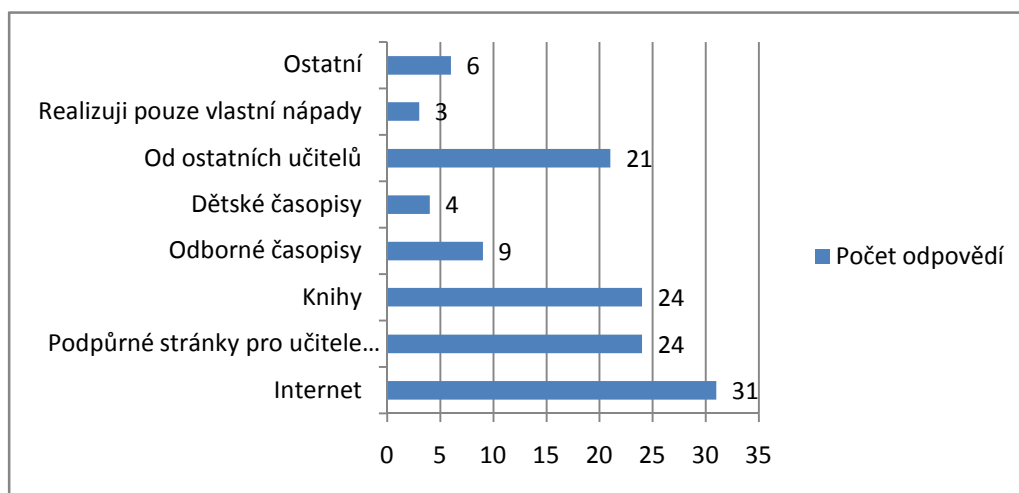
Graf 8 - Hodnocení

Práce žáků jsou podle výsledků dotazníků téměř rovnoměrně hodnoceny všemi způsoby. Tři respondenti práce žáků nehodnotí vůbec.

7) Jakým způsobem zavádíte nové techniky práce s textilními materiály (demonstrace učitele, ukázka - promítání, obrazová ukázky, aj.)? Proč volíte právě tento způsob?

Tato otázka byla zvolena jako volná. Tudíž není možné odpovědi graficky zpracovat. Respondenti nejčastěji volí k zavádění nové látky techniku demonstrace, jak pomocí obrázků a videí, tak i učitelem samotným. Vždy vlastní demonstraci i obrazovou a videodemonstraci doprovázejí popisem práce. Kombinování technik je velmi časté a podle většiny respondentů i následně nejsnazší pro pochopení.

8) Odkud čerpáte inspiraci/nové náměty pro práci s textilními materiály?

Graf 9 - Zdroje inspirace

Jako nejčastější zdroj inspirace učitelům slouží internet, jím zprostředkované podpůrné stránky pro učitele, knihy a samozřejmě inspirace od kolegů z pedagogického sboru.

9) Jakým způsobem žáky k práci motivujete?

Tato otázka byla zvolena jako volná. Tudíž není možné odpovědi graficky zpracovat. Respondenti nejčastěji volí k motivaci svých žáků hotový výrobek, rozhovor o něm (k čemu je dobrý, komu ho mohou darovat), příběh či pohádku, možnosti využití nové techniky a její vznik a historie. Práci propojí s hudbou nebo s dalšími předměty. Také motivují záhadou, kvízem nebo jednoduše volí náměty podle toho, které téma je právě aktuální.

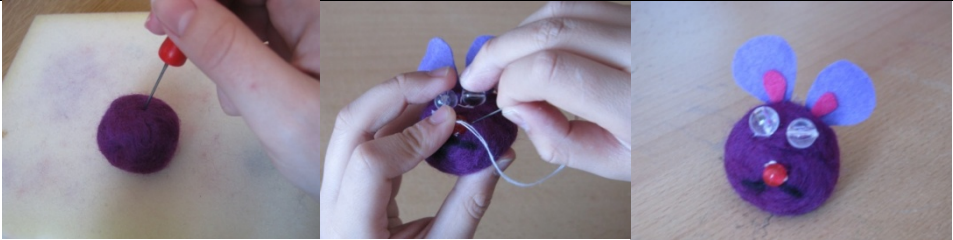
Shrnutí

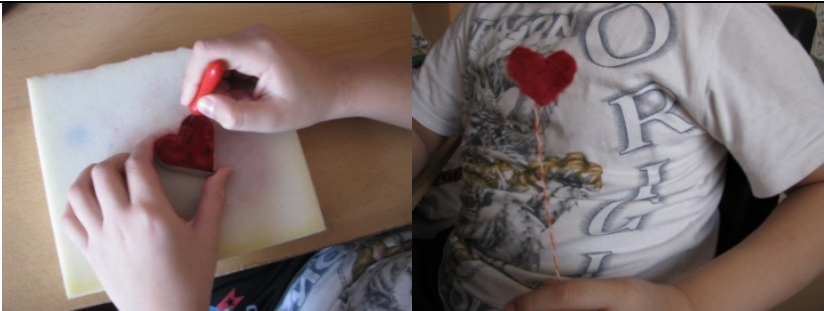
Z kompletních výsledků vyplývá, že užívání textilních materiálů je poměrně rozšířené a zařazované. Techniky práce a jednotlivé materiály jsou voleny podle náročnosti. Učitelé si obvykle vybírají techniky co nejjednodušší a materiály, které jsou levné a běžně dostupné. Techniky starší nebo složitější nejsou užívány vůbec (paličkování, frivolitky) nebo velmi zřídka (háčkování, pletení, drhání, tkaní). Techniky novější (filcování) jsou také užívané jen málo, ale to spíše pro neznalost učitelů než pro jejich složitost. Nejčastější jsou techniky nenáročné na vysvětlení (lepení, stříhání, šití, vyšívání). Textilní materiály jsou součástí pracovních technik, bez výjimky. Zařazovány jsou některými učiteli jednou až dvakrát měsíčně, jinými jednou za pololetí. To zpravidla vyplývá ze vztahu učitele k pracovním činnostem.

3.2 PRAKTICKÉ UŽITÍ NĚKTERÝCH NÁPADŮ

Vzhledem k různorodému vyučování pracovní výchovy na prvním stupni základních škol jsem vybírala náměty neotřelé nebo úplně klasické, abych ověřila dovednosti žáků. Uvedené dovednosti jsou součástí výukových cílů a jejich míra naplnění je zde reflektována. Následující práce jsou realizovány žáky pátého ročníku prvního stupně ZŠ.

Číslo námětu	1.
Název výrobku	Drahokam [12]
Cíl	Žáci pracují podle slovního návodu, žáci pracují s rounem na základě znalosti jeho vlastností, žáci stříhají rouno, žáci ovládají postupy a zásady mokrého filcování a řídí se jimi.
Motivace	V rámci zavádění tématu neživé přírody – horniny a nerosty
Pomůcky	Ovčí rouno (více barev), kus staré záclony, mýdlo, voda, nůžky
Bezpečnost práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, mýdlem
Pracovní postup	Žáci si vyberou 3 barvy rouna. Na smotku středového rouna udělají uzlík a kolem něj začnou namotávat rouno, pevně ho utahují a dodržují kulatý tvar. Postupně přidávají další barvy. Když je kulička hotová, namočí ji do vody, přidají trochu mýdla a vloží do záclony. Uhlazují, válí v rukách a mačkají, dokud není kulička pěkně pevná a tuhá. Pak ji vyndají ze záclony a propracovávají ještě samostatně v dlaních. Hotovou kuličku vypláchnou od mýdla a dají uschnout. Když je kulička suchá, prostříhnou ji ve středu. Je možné ještě střed drahokamu vyzdobit pěkným kamínkem nebo korálkem, aby vypadal věrohodněji.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny. Žák rychle pochopil zadání a řídil se jím. Celý proces výroby probíhal bez problémů. Pro příští pokusy by bylo vhodné použít místo nůžek zalamovací nůž, aby byl řez čistší a přesnější. Použití nůžek se odrazilo na finálním vzhledu.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 5 - Drahokam (filcování/schnutí/stříhání/finální výrobek)</p>

Číslo námětu	2.
Název výrobku	Myška [21]
Cíl	Žáci ovládají zásady vypichovací techniky filcování, žáci prokáží základní dovednosti spojené s prací s jehlou a nití (přišíváním), žáci umí stříhat
Motivace	<p>Dupydupy</p> <p>Dupy ,dupy, klapy, klapy, čí jsou tyhle sloní tlapy? Když ty tlapy zadupou, třesou celou chalupou.</p> <p>Zato myšky chodí tiše, Mají tlapy jako z plyše. Tiše myši šišíši, Ať vás kocour neslyší.[]</p> <p>Motivace básní (spojená s pohybem) nebo v rámci učiva „Na poli“</p>
Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál	Ovčí rouno, molitanová podložka, filcovací jehla, filc, korálky, nůžky, jehla, nit, černý fix
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, jehlou a především s filcovací jehlou.
Pracovní postup	Žáci si odeberou dostatečné množství rouna. Z rouna vytvoří kuličku, kterou začnou postupně zapracovávat do sebe filcovací jehlou. Když je kulička dostatečně pevná, vystřihnou z filcu 2 uši podle vzorového tvaru a vyberou si korálky pro oči a čumáček. Žáci přišijí uši, oči a čumáček a fixem dokreslí zbytek tlamičky.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny. Průběh vypichování, přes počáteční obavy, proběhl bez zranění. Nutné dát žákům dostatek času na samotné filcování, aby byly základní koule dostatečně pevné a nevyčuhovala z nich vlákna. Také jim vysvětlit, že výroba pevné kuličky trvá déle a že musí být při své práci trpělivý.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 6 - Myška (vypichování/přišívání/finální výrobek)</p>

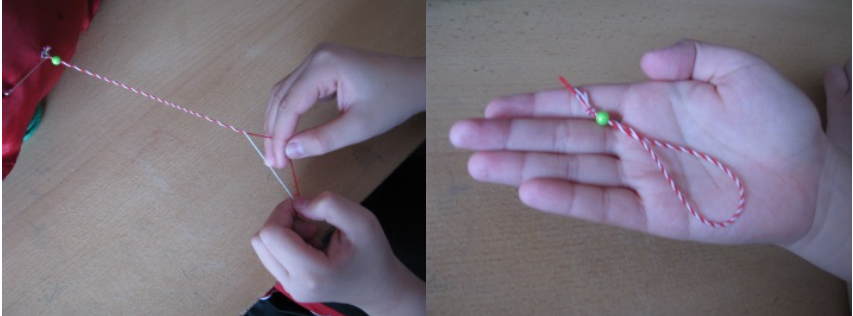
Číslo námětu	3.
Název výrobku	Valentýnské srdce (zápich do květníku)
Cíl	Žáci ovládají zásady vypichovací techniky filcování, žáci umí stříhat, žáci pracují podle písemného návodu, žáci pracují s rounem na základě znalosti jeho vlastností
Motivace	Dárek k valentýnu, rodičům, kamarádům ad.
Pomůcky	Molitanová podložka, filcovací jehla, vykrajovátko, ovčí rouno, drátek/špejle, nůžky
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a filcovací jehlou.
Pracovní postup	Žáci si odeberou dostatečné množství rouna. Na molitanovou podložku položí vykrajovátko a naplní ho rounem. Filcovací jehlou začínají pomalu zpracovávat rouno ve tvaru vykrajovátko (propichují jehlou skrz rouno až do molitanové podložky). Když se začne rouno zpevňovat, sejmou rozpracovaný výrobek a otočí ho tak, aby zapadl opačnou stranou do vykrajovátko. Postup několikrát opakují, dokud nedosáhnou optimální pevnosti. Zpevněné srdce vyjmou a obstrihnou (doladí požadovaný tvar). Drátkem nebo špejlí napíchnou srdce.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny částečně naplněny. Někteří žáci si přes znalost práce s rounem vzali malé množství rouna, takže srdce téměř prosvítala a špatně se do nich zapichoval drátek/špejle. Pro žáky snazší než výroba koule (i bezpečnější). Zajistit, aby si žáci vzali dostatek rouna, aby bylo srdce dost silné na napíchnutí a neprosvítalo (možno i vrstvit).
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 7 - Valentýnské srdce (vypichování/finální výrobek)</p>

Číslo námětu	4.
Název výrobku	Šálíčka pro plyšáka
Cíl	Žáci uplatňují základní dovednosti techniky pletení (navíjení příze, pletení, zakončování), žáci odměří dostatečnou délku šály, žák stříhá
Motivace	Žáci teple oblékají svého „plyšáka“ pro zimní měsíce, nácvik na pletení vlastní šálíčky
Pomůcky	Jehlice, příze, nůžky
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s jehlicemi a nůžkami.
Pracovní postup	Žáci si podle pokynů naměří dostatečné množství příze (na nahazování). Plete minimálně čtyři, maximálně osm řad. Zakončí. Ozdobí plyšáka.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny částečně naplněny. Přes předchozí nácvik a upozornění žáků bylo nutné některým žákům pomoci s manipulací s jehlicemi. Někteří žáci práci nedokončili samostatně. Předpokládá se dlouhodobý nácvik před samotným vytvářením výrobků. Předem oznámit, co se bude v hodině dělat, aby si žák mohl oživit základy doma a připravit se na hodinu nebo zopakovat základní dovednosti hodinu předem.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 8 - Šálíčka pro plyšáka (pletení obrace/finální výrobek/plyšák se šálou)</p>

Číslo námětu	5.
Název výrobku	Brože a spony [14]
Cíl	Žáci samostatně splétají podle obrazového návodu, žáci přišívají sponku/závit, žák procvičuje jemnou motoriku, žáci prokazují schopnost koordinace a organizace práce.
Motivace	Možnost vyrobit si samostatně sponu do vlasů či brož na oděv/batoh
Pomůcky	Filc, sponka/spona, nit, jehla
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s jehlicemi a nůžkami.
Pracovní postup	Žáci si z předem připraveného kusu filcu odstříhnou jeden pruh (vzor šíře). Ten natahují tak, aby se prodloužil a zúžil (zkroutil do kulaté tkanice), ale nepřetrhnul. Podle obrazového návodu žáci spolu s učitelem postupují krok za krokem. Oba konce žáci sešijí na spodní straně brože. Zesponu přišíjí buď obyčejnou sponku (děvčata) nebo spínací uzávěr na brož (chlapci).
Metodické poznámky	Cíle hodiny částečně naplněny. Žáci nebyli schopni pracovat jen podle obrazového návodu. Těžký úkol. Obrazový návod do každé lavice, i slovní doprovod. Hromadné vyrábění. Žáci, kteří mají krok hotový, mohou pomoci se splétáním těm, kterým to nejde. Nutná případná pomoc učitele.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 9 - Brož a spona (splétání filcu/finální výrobek – (pohled shora, zesponu)</p>

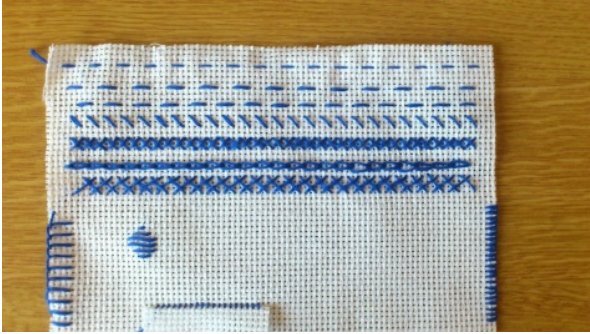
Číslo námětu	6
Téma	Obal na nůžky [12]
Cíl	Žáci znají zásady a postup mokrého filcování a uplatňují je, žáci stříhají, žáci pracují podle slovního návodu
Motivace	Žáky namotivujeme tak, že jim vysvětlíme, že není pěkné ani bezpečné, aby se nám nůžky jen tak povalovaly v aktovce či penále. A tak si na ně vyrobíme obal, který bude nůžky chránit a bude zdobit i penál, ve kterém je budeme mít.
Pomůcky	Ovčí rouno, nůžky, kus staré záclony, mýdlo, voda, karton
Bezpečnost a hygiena práce	Žák dodržuje obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami.
Pracovní postup	Žáci si nejdříve vyndají vlastní pracovní nůžky. Jejich tvar obkreslí na kus kartonu, zarovnají záhyby (zarovnají zaoblení nůžek, aby měl okraje rovné), tak aby byl obal funkční a dalo se do něj nůžky zasunovat. Na vzniklou šablonu začnou namotávat rouno (jen na konci širší části vynechají – otvor). Mohou kombinovat různé barvy. Když mají namotaný dostatek rouna, pokapou ho mýdlovou vodou, vloží do záclony a začnou filcovat (uhlazovat, tvrdit). Když je obal dostatečně pevný, vyjmou ho ze záclony a ještě filcují bez ní. Když jsou s výsledkem spokojení, vypláchnou ho a nechají uschnout. Po dostatečném usušení, vyjmou ještě karton z filcu a upraví nůžkami otvor na vkládání nůžek.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny. Výsledky přes náročnost techniky vynikající.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 10 - Obal na nůžky (motání/mokré filcování/finální výrobek)</p>

Číslo námětu	7.
Téma	Náramek [12]
Cíl	Žáci znají zásady a postup mokrého filcování a uplatňují je, žáci pracují podle slovního návodu, žáci uplatňují postup přišívání, žáci přišívají korálky podle vlastní fantazie
Motivace	Dárek pro maminku, babičku nebo sestřičku nebo propojení s vlastivědou – tvar jako starověké keltské náramky.
Pomůcky	Drátek, ovčí rouno, korálky na našítí, jehla, nit, kus staré záclony, mýdlo, voda, štípačky
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, štípačkami a jehlou.
Pracovní postup	Žáci si odštípou štípačkami přiměřený kus drátku. Rounem začnou obmotávat drátek. Když ho mají celý obmotaný, pokapou ho mýdlovou vodou, vsunou do záclony a začnou hlazením a třením filcovat. Když je drátek dostatečně tuhý, vypláchnou ho a dají uschnout. Po usušení náramek mohou (ale nemusí) dozdobit korálky, našijí je a konce stočí podle fantazie nebo podle vybraných vzorů na tabuli.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny. Pro velikost ruky maminky, babičky a sestry můžeme mít vyrobené úsečky na papíře a žáci podle výběru darované vyberou délku drátku. Lepší je namotávat na chlupatý drátek (líp na něm rouno drží). Doporučit žákům, aby si brali dlouhé a tenké pruhy rouna (lépe se namotává než krátké)
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 11 - Náramek (finální výrobek)</p>

Číslo námětu	8.
Téma	Martenica – bulharský náramek štěstí a zdraví
Cíl	Žáci stříhají nůžkami, žáci pracují podle slovních pokynů, žáci pravítkem odměřují délku a porovnávají délky příze, žáci rozvíjí jemnou motoriku a koordinaci pohybů, žáci se seznamují s vlastnostmi délkové textilie, žáci poznávají tradice cizích národností.
Motivace	Symbyly jara, kulturní rozdíly a tradice – bulhaři a rumuni si dávají na začátku března náramek, který jim má přinést štěstí a zdraví
Pomůcky	Červená a bílá bavlnka, korálek, nůžky, spínací špendlík
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a spínacím špendlíkem.
Pracovní postup	Žáci si odměří podle pravítka délku příze vzorové a následně si podle ní odměří délku své pracovní příze (bílou i červenou), navléknou na obě příze korálek. Na jedné straně příze udělají uzlík a korálek k němu posunou. Do uzlíku napíchnou spínací špendlík a upevní (polštářku, aktovce). Vyberou si směr otáčení (např. vpravo). Žáci točí oběma přízemi v jednom stejném směru (doprava), poté začnou příze stáčet dohromady, ovšem v opačném směru (tedy vlevo). Smotané provázky provléknou korálkem. Oba konce zakončí uzlíkem (posunováním korálku se tedy dá utahovat náramek).
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny. Pokud mají žáci problém provléknout náramek korálkem, mohou buď konce navázat na nit, kterou přízi provléknou protažením skrz korálek, provléct je koncem jehly s velkým uchem nebo použít k provléknutí navlékač jehel.
Obrazová příloha	

Obrázek 12 - Martenica (splétání/finální výrobek)

Číslo námětu	9.
Název výrobku	Sova
Cíl	Žáci se učí postup výroby bambule, žáci přišívají (díly k základně), žáci se učí trpělivosti a přesnosti práce, žáci se seznamují s vlastnostmi příze (délkové textilie), žáci ověřují své znalosti a dovednosti práce s kružítkem a pravítkem
Motivace	Výrobek samotný, v rámci učiva o ptácích
Pomůcky	Vlněná příze, nalepovací očička, karton, nůžky, filc (v jiné barvě než je příze), tavná pistole
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a tavnou pistolí (s tou pracuje buď žák pod dohledem, nebo sám učitel).
Pracovní postup	Každý žák nejdříve dostane (může to být předem v hodině geometrie) za úkol narýsovat si šablony pro výrobu bambulí na karton (zadané mají na tabuli různé poloměry z jednoho středu). Poté obě šablony přiloží k sobě, přiváže konec uzlíkem kolem šablon a začnou dokola obmotávat šablony přízí, dokud nejsou opravdu hustě pokryty. Nakonec udělají uzel kolem kartonu. Poté žáci prostrčí nůžky skrz přízi mezi jednotlivé šablony a začnou ji stříhat kolem dokola. Za přízi netahají a činí tak co nejopatrněji. Když mají obstříhaný celý obvod šablon, protáhnou mezi šablonami kus samostatné příze a sváží bambuli dohromady. Poté mohou nůžkami zdokonalit tvar bambulí (zastříhnout do tvaru koule). Stejný postup opakují u druhé bambule. Bambule se pak už jen sváží, ozdobí nalepovacíma očima a přilepí tavnou pistolí z filcu vystřižená křídla, zobák, ouška a pařáty.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny. Pokud sovu vyrábíme v nižších ročnících, mohou žáci šablonu jen obkreslit. Také mohou pracovat ve dvojicích. Každý vyrábí jednu bambuli a pak společně pracují ve dvojicích. Pokud mají žáci nové klubko příze a je příliš velké, aby prošlo otvorem, musí si žáci odmotat samostatné klubíčko (takové, aby se vešlo). Vyrábět můžeme stejným způsobem další zvířátka (medvěd, kuře, apod.).
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 13 - Sova z bambulí (výroba bambule/obmotávání a stříhání/finální výrobek)</p>

Číslo námětu	10
Název výrobku	Vzorník stehů
Cíl	Žáci si vyzkouší a osvojí různé druhy stehů, žáci se naučí rozlišovat ty základní
Motivace	Vysvětlíme žákům, že pro vyrábění nejrůznějších hraček a dalších krásných výrobků (můžeme mít některé z nich nafocené a připravené k promítání) je nezbytné se naučit základní typy stehů.
Pomůcky	Obyčejná nebo vyšívací jehla, vyšívací bavlnka, tkanina s volnou vazbou (kanava)
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a (pokud nepoužívá vyšívací bez hrotu) jehlou.
Pracovní postup	Žáci se na základě obrazové ukázky, videa a ukázky učitele snaží vyšít do kanavy základní typy stehů a zapamatovat si k čemu se užívají
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle částečně naplněny. Hodina musí být rozdělena na dvě části. Žákům chvíli trvá, než pochopí a osvojí si jednotlivé stehy. Vhodné následně zařadit náměty s využitím stehů.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 14 - Vzorník stehů</p>

Číslo námětu	11.
Název výrobku	Náramky pro maminky [14]
Cíl	Žáci si vyzkoušejí splétání různého počtu tkanic, žáci procvičují koordinaci pohybů a jemnou motoriku, žáci vyrábějí podle obrazového návodu
Motivace	MDŽ, Den matek
Pomůcky	Cáry nastřihané ze starých triček (elastických), nit, jehla, koncovky na náramky
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a jehlou (pokud nepoužívá vyšívací bez hrotu)
Pracovní postup	Žáci si nejdříve připraví 6 kusů pruhů látky, které vytahají tak, aby se zkroutila a vytvořila tenčí tkanice. Učitel žákům popisuje postup práce splétání ze 3, 4 a 6 tkanic. Žáci dbají pokynů učitele. Žák si vybere jeden typ, podle toho, který se mu nejvíc líbí. Splete ho. Konce zajistí koncovkami.
Hodnocení a metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny částečně. Byl nutný hromadný nácvik. Podle obrazového návodu měli žáci značné obtíže. Obrazový návod pak byl zbytečný. Náročné na pochopení. Nutné pracovat hromadně. Několikrát s dětmi nacvičit postup. Pak žáci tkaničky rozpletou a začnou od začátku, pracují samostatně, pletenec utahují.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 15 - Náramky pro maminky (splétání/finální výrobek)</p>

Číslo námětu	12.
Téma	Savované tričko
Cíl	Žáci kreativně řeší vyzdobení svého trička, žáci si uvědomují následky svého neopatrného počínání (bezpečnost práce), žáci se seznamují s chemickými látkami a nebezpečím při jejich zacházení.
Motivace	Žáci mají možnost vyzdobit si vlastní tričko, které pak budou moci nosit.
Pomůcky	Savo, štětec, jednobarevné tričko, igelitová taška
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci se savem. Počínají si opatrně. Od učitele dostanou jen malé množství do kelímku, aby při vylití nenapáchali moc škody. K savu nečichají, ani ho jinak nepřikládají k obličejí. Ve třídě jsou otevřená okna, aby byla místnost dobře odvětraná.
Pracovní postup	Žák mezi přední a zadní díl trička umístí igelitovou tašku, aby savo neprosáklo. Pak už jen malují štětcem na tričko podle fantazie. Po zaschnutí přední strany, žák tričko otočí a pomaluje i zadní stranu. Žák dbá výjimečné opatrnosti při práci se savem.
Metodické poznámky	Cíle hodiny naplněny. Děti by si měly vzít starý štětec, kulatý a silný – savo ničí chlupy, takže víc jak výrobu jednoho (max. 2) trička nevydrží.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 16 - Savované tričko (savování/finální výrobek)</p>

3.3 SOUBOR NÁMĚTŮ PRO PRÁCI S TEXTILEM

V následujícím souboru námětů je možné najít známé i méně známé techniky práce s textilem při výrobě nejrůznějších výrobků. Může tak sloužit jako zdroj inspirace pro zkušené i začínající učitele

Číslo námětu	1	
Téma	Náramek přátelství	
Cíl	Žáci se seznamují s drháním (uzlíkovou technikou) náramků přátelství, žáci procvičují, opakují typy uzlů,	
Hodnocení	Ústní. Hodnocena je kvalita práce a výsledný výrobek.	
Motivace	Vyrábíme pro nejlepší kamarády	
Pomůcky	Bavlnky (4 barvy), spínací špendlík, nůžky	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a spínacím špendlíkem.	
Pracovní postup	<p>Žáci udělají uzel na vzdálenějším konci bavlnek, uzlem protáhnou spínací špendlík a upevní (aktovka, penál, polštářek). Seřadí si vybrané barvy bavlnek vedle sebe. Uchopí krajní levou bavlnku a udělají žebrový uzel kolem všech bavlnek postupně zleva doprava. Tím se jim posune druhá bavlnka na krajní pozici a totéž provádějí i s ní. Postup opakují, dokud není náramek dostatečně dlouhý. Na konci práce opět udělají uzel a odstříhnou přebytečné konce.</p> <p>Z počátku hodnotit jen pár řad. Bude jim trvat dlouho, než si na rutinu uzlování zvyknou.</p>	
Obrazová příloha		Obrázek 17 - Náramek přátelství (pokročilá úroveň)

Číslo námětu	2	
Téma	Podzimní lístky	
Cíl	Žáci si vybavují různé tvary listů, podle stromu, ze kterého pochází a jeho barvu a plody, žáci se učí estetickému cítění a kooperaci při spoluvytváření výzdoby ve třídě, žáci předkreslují, žáci stříhají	
Hodnocení	Společné, hromadné. Hodnocena je tvarová podobnost s různými druhy listů.	
Motivace	Tematická podzimní výzdoba navržená samotnými žáky	
Pomůcky	Filc, nůžky, tmavý fix nebo krejčovská křída	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami.	
Pracovní postup	V této práci budou žáci rozdělení do tolika skupin, kolik je ve třídě oken. Jednotlivé skupiny se musí dohodnout, kolik typů listů a konkrétně které a v jakých barvách budou vyrábět. Pak už jen rozvrhnou barvy a typy listů mezi jednotlivé členy skupiny a tvoří. Na filc kreslí fixem nebo krejčovskou křídou tvary listů. Ty pak vystřihují a rozestaví tak, jak by chtěli okno vyzdobit. Samotné zdobení oken provádí učitel.	
Poznámky	Listy nemusíme lepit na okna, ale můžeme je upínat i na závěsné systémy (prošít postupně nití a zavěsit na špejle). Můžeme si v rámci připomenutí buď udělat myšlenkovou mapu na stromy a plody nebo dát dětem k dispozici encyklopedie.	
Obrazová příloha		Obrázek 18 - Podzimní lístky

Číslo námětu	3	
Téma	Záložka do knihy [9]	
Cíl	Žáci si osvojují techniku tkaní, žáci se seznamují s historií tkaní a s částmi stavu, žáci stříhají	
Hodnocení	Ústní. Hodnocena je samotná práce se stavem a vzhled výsledného výrobku.	
Motivace	V rámci prvního samostatného čtení (aby si děti mohly knihu, kterou právě čtou založit vlastnoručně vyrobenou záložkou)	
Pomůcky	Příze, nůžky, karton, tužka, stará telefonní/kreditní/kartonová karta, spínací špendlík.	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a spínacím špendlíkem.	
Pracovní postup	Žáci si podle předlohy vyrobí hřebenový stávek z tvrdého kartonu (práce v předchozí hodině). Žáci si odměří 21 kusů příze o stejné délce. Provečou přízi otvory ve stávku. Jeden konec přízí zauzlují a upevní (např. k noze stolu), druhý konec si spínacím špendlíkem upevní k poutku kalhot. Přízi útku naváží na krajní levou osnovní přízi. Stávek nadzvednou a mezi příze vloží kartonový proužek. Pak útkovou přízi namotají na kartu. Stávkem napnou příze směrem dolů a protáhnou člunek (kartu). Kartou utahují útkové řady. Stejným způsobem postupují i dál, jen střídají polohu stávku nahoru a dolů. Když je záložka dostatečně dlouhá odstříhnou konec připevněný k pasu, stáhnou stávek a útkovou přízí sváží osnovní k sobě. Zastříhnou přebytečné konce.	
Obrazová příloha		Obrázek 19 - Tkaná záložka do knihy

Číslo námětu	4
Téma	Sněhulák [12]
Cíl	Žáci si osvojují a prohlubují dovednosti mokrého filcování a práci s nůžkami, žáci vyjmenují změny v přírodě a aktivity spojené se zimou a sněhem
Hodnocení	Ústní. Hodnocena je pevnost filcovaných koulí.
Motivace	Zimní radovánky – stavění sněhuláka
Pomůcky	Ovčí rouno, kus staré záclony, mýdlo, voda, černý filc, korálky, špejle, jehla a nit
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a jehlou.
Pracovní postup	Žáci si odeberou rouno a rozdělí ho na tři díly (různě velké – jako koule sněhuláka). Postupně si připraví základ na mokré filcování. Vezmou první kus rouna, udělají na něm uzel a kolem něj obmotávají zbytek rouna tak, aby výsledným tvarem byla koule. Stejně postupují i s menšími koulemi. Pak si vezmou záclonu, koule pokapou mýdlovou vodou a převalují je v zácloně (filcují) dokud nejsou jednotlivé koule pevné. Poté opláchnou koule od mýdla, vyždímají a nechají je schnout. Suché koule jehlou a nití prošíjí odspodu nahoru a zase zpět, aby se jednotlivé koule spojily ve sněhuláka. Sněhuláka pak ozdobí z filcu vystřiženými „uhlíky“ (knoflíky a oči), našijí oranžový korálek (nos) a napíchnou z boku špejle (ruce). Kdo bude hotový dřív, sešije obdélník z černého filcu, který sněhulákovi nasadí (kastrol).
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 20 - Sněhulák</p>

Číslo námětu	6
Téma	Dortíčky [22]
Cíl	Žáci si opakují různé stehy a práci s jehlou a nití, žáci se seznamují s vlastnostmi filcu (nepáře se, atd.)
Hodnocení	Hromadné. Hodnocena je zručnost a originalita provedení, případná další vylepšení.
Motivace	Výroba hraček (pro mladší sestřičky), dekorace pro maminky a babičky do kuchyně
Pomůcky	Filc (více barev), jehla, nit (více barev), vata, karton, nůžky
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a jehlou.
Pracovní postup	<p>Žáci si vystříhnou pruh filcu vysoký 6 cm a široký 20 cm (korpus), pak jeden stejně dlouhý pásek široký cca 1-1,5 cm (náplň). Užší pásek našijí doprostřed širšího předním stehem. Poté si vystříhnou 2 kruhové výseče (horní a dolní díl dortíku) se stranou 10 cm a pruh vysoký 6 cm a široký jako délka kruhové výseče. Poté sešijí horní a spodní díl k bočnici (používají zapošívací steh, z lícové strany, „přiznaně“).</p> <p>Když mají kromě zadní stěny sešitý celý dortík, vyrobí si ozdoby (krém). Vystříhnou tři kolečka o poloměru 1 cm. Ty nastříhnou symetricky v osmi místech. Jeden roh každého dílu vždy kulatě zastříhnou a všechny cípy odspodu sešijí k sobě (vnitřek naplní trochou vaty). Poté ozdoby přišijí na kruhový okraj dortíku.</p> <p>Stěny dortíku vyztuží do boků vloženým kartonem o stejné výšce a délce jako mají bočnice. Vnitřek vycpou vatou a přišijí poslední díl.</p> <p>(Dané délky jsou pouze pro představivost. Žáci by neměřili, ale obkreslovali šablony.)</p>
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 21 - Dortíčky z filcu</p>

Číslo námětu	7	
Téma	Magnetické berušky	
Cíl	Žáci zlepšují své dovednosti - šití, vyšívání, žáci stříhají.	
Hodnocení	Známkou. Shodnost s originálem. Schopnost držet se kresleného návrhu.	
Motivace	Výrobek na lednici, který bude těšit celou rodinu. Píseň „Sluníčko, sluníčko, popojdi maličko“ nebo „Beriško, dej mi jednu tečku“ (+taneček).	
Pomůcky	Filc (černý, červený), černý fix, magnet, jehla, nit, vata, nůžky	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, jehlou a tavnou pistolí (pod dozorem učitele).	
Pracovní postup	Žáci si podle šablony obkreslí kolečka na černý filc, která následně vystříhnou. To samé učiní s krovkami. Žáci obšijí smyčkovým stehem lem berušky. Před ušitím posledních stehů ji vycpou vatou. Černým fixem jí nakreslí tečky na krovky. Plným stehem vyšijí oči bílou nití. Zespodu nalepí tavnou pistolí magnet.	
Obrazová příloha		Obrázek 22 - Beruška z filcu

Číslo námětu	8	
Téma	„Nákupka“ ze starého trika [23]	
Cíl	Žáci si vyrobí vlastní nákupní tašku, žáci diskutují na téma Ekologie a nákupní tašky, žáci šijí, žáci stříhají	
Hodnocení	Hromadné. Přehlídka tašek.	
Motivace	Povídání a diskuze na téma „Ekologie a nákupní tašky“ – výhody vlastní tašky z hlediska ekologie (péče o přírodu)	
Pomůcky	Staré jednobarevné tričko, nůžky, jehla, nit	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a jehlou.	
Pracovní postup	Žáci složí své tričko podle osy souměrnosti (tedy svisle) napůl. Odstříhnou rukávy po tvaru švu rukávů. Stejně tak odstříhnou šev výstřihu a značně ho prohloubí. Pak už jen tričku obrácenému naruby zašijí zadním stehem spodní otvor a otočí zpět na lícovou stranu.	
Obrazová příloha		Obrázek 23 - "Nákupka" ze starého trika

Číslo námětu	9
Téma	Zdobená „nákupka“
Cíl	Žáci (podle fantazie) zdobí tašku vyrobenou v předchozí hodině, žáci diskutují na téma Ekologie a nákupní tašky
Hodnocení	Hromadné. Hodnocena je originalita provedení. Zakončeno módní přehlídkou.
Motivace	Povídání a diskuze na téma „Ekologie a nákupní tašky“
Pomůcky	„nákupka, moose guma, barva na textil, štětce, bublinková folie, šišky a další obtiskovatelné předměty, které si žáci přinesou
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s barvou (nekonsumuje, apod.).
Pracovní postup	Žáci každý podle svého uvážení vyzdobí svou tašku, pomocí přinesených předmětů, v kombinaci s malbou štětcem a s využitím vlastnoručních razítek vystřižených z moose gumy. Celá práce je zcela v režii žáků a jejich fantazie.
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 24 - Zdobená nákupní taška</p>

Číslo námětu	10
Téma	Obal na telefon
Cíl	Žáci procvičují háčkování, žáci zkouší výrobu prakticky užitečných předmětů
Hodnocení	Ústní. Hodnoceno je jen dokončení výrobku.
Motivace	Výroba užitkového výrobku
Pomůcky	Příze, háček, nůžky
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami i háčkem.
Pracovní postup	Žáci si uháčkují základní řetízek o pár ok (2-3) širší než je jejich mobilní přístroj. Poté už háčkují další řady pomocí půlsloopků. Výška uháčkovaného kusu bude dvakrát delší, než je mobilní telefon a k tomu ještě 4 centimetry navíc na uzavírání. Po uháčkování žáci sešijí boční strany z rubové strany a pak otočí zpět na lícovou. Možnost přiháčkovat poutko a našít knoflík na uzavírání
Obrazová příloha	 <p>Obrázek 25 - Háčkovaný obal na telefon</p>

Číslo námětu	11	
Téma	Karnevalové masky	
Cíl	Žáci obkreslují šablony masek, žáci vystřihují podle předlohy, žáci se dozvídají a diskutují o tradici karnevalových a masopustních průvodů	
Hodnocení	Hromadné, předvedení žáky. Hodnocena je originalita dalšího zdobení a schopnost přesného stříhu podle předlohy	
Motivace	Nadcházející karnevalový/masopustní průvod	
Pomůcky	Filc, špejle nebo gumička, nůžky, jehla, nit, tavná pistole	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, jehlou a tavnou pistolí.	
Pracovní postup	Žáci si podle šablony obkreslí a vystřihnou základní tvar masky, kterou vyzdobí podle fantazie (možnost přilepení nebo pošíť ozdobami). Hotovou masku pak buď přilepí tavnou pistolí na špejli (držení rukou), nebo k ní přišijí gumičku (nasazení na hlavu).	
Obrazová příloha		Obrázek 26 - Maska žáby

Číslo námětu	12	
Téma	Zdobení na klíčenku [14]	
Cíl	Žáci si zlepšují motorické schopnosti (jemná motorika), žáci pracují samostatně na základě návodu (video), žáci se seznamují se souvislostí petrklíčů jako symbolů jara a jejich pojmenováním po sv. Petrovi.	
Hodnocení	Ústní. Hodnocena je shodnost s předlohou (ne barevností, ale provedením)	
Motivace	Jaro – odemykání jara – petrKLÍČE = byliny sv. Petra (klíče od jara). Žáci si vyrábějí ozdobu na klíče.	
Pomůcky	Bavlněná nebo koženková hladká šňůrka (4ks), kroužek na klíče	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami.	
Pracovní postup	Žáci podle obrazové předlohy a instrukcí učitele splétají 8 hladkých lisovaných bavlněných šňůrek (4 šňůrky přeložené napůl). Libovolnou šňůrku žák uchopí a přeloží přes šňůrku nalevo od ní. Tu přeloží také přes sousední vlevo, až přes sebe přeloží všechny. Tu poslední prostrčí očkem tvořeným z první šňůrky. Když je klíčenka dostatečně dlouhá, svážeme jednou ze šňůrek zbylé šňůrky.	
Obrazová příloha		Obrázek 27 - Koženková klíčenka

Číslo námětu	13	
Téma	Velikonoční vejce	
Cíl	Žáci si zopakují tradice spojené s Velikonocemi, žáci pracují podle předlohy, žáci se seznamují s možnostmi využití délkových textilií	
Hodnocení	Ústní. Hromadné. Hodnocena je výsledná práce, pokrytí celého „vejce“, preciznost i výběr přízí.	
Motivace	Příchod veliknoc. Možnost, jak vejce doma vyzdobit, když chtějí něco originálního.	
Pomůcky	Polystyrenové vejce, lepidlo, příze, nůžky	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem.	
Pracovní postup	Žáci postupně natírají vejce lepidlem a to překrývají obtáčením příze (střídají barvy podle fantazie).	
Obrazová příloha		Obrázek 28 - Velikonoční vejce

Číslo námětu	14	
Téma	Módní kapesník	
Cíl	Žáci se seznamují s různými způsoby batikování látky a aplikují znalosti v praxi, žáci si zopakují různé typy stehů	
Hodnocení	Ústní. Hodnoceno je provedení stehu a kreativita užití různých způsobů batikování.	
Motivace	Propojení s vlastivědou – Národní obrození (dřív jen látkový kapesník = čistonosoplena)	
Pomůcky	Kus látky (čtverec, obdélník), provázek, kolíčky, batikovací barva (Duha), hrnec, vařečka, nůžky	
Bezpečnost a hygiena práce	Žáci dodržují obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a pohybu kolem hrnce s barvou a kolem vařeče.	
Pracovní postup	Žáci obvazují látku různým způsobem pomocí provázku, kolíčků apod. Učitel poté připravené kapesníky obarví v hrnci s barvou a horkou vodou. Když je barvení dokončeno, žáci si svá díla vymyjí mýdlovou vodou a vyždímají. Poté nůžkami látku zarovnejí podle potřeby a obšijí smyčkovým stehem.	
Obrazová příloha		Obrázek 29 - Batikovaný kapesník

ZÁVĚR

Celý rámec teoretické části podrobně mapuje pracovní výchovu z hlediska organizačních forem a metod, zastoupení pracovních činností v RVP, hygieny a bezpečnosti práce, užívaných nástrojů a materiálů, mezipředmětových vztahů a přípravy učitelů na hodiny pracovní výchovy. Popisuje jednotlivé textilní materiály a techniky s nimi spojené (především ty vhodné pro děti mladšího školního věku). Celou touto částí je utvářen ucelený pohled na danou problematiku.

Praktická část měla být zaměřena na dotazníkové šetření tematicky zaměřené na práci s textilními materiály, na realizaci pracovních námětů u dětí mladšího školního věku a měly zde být sepsány i další pracovní náměty na dané téma.

Dotazníkové šetření s názvem „Textilní materiály v pracovní výchově“, které mělo ověřit, do jaké míry učitelé prvních stupňů znají a zařazují práci s textilem, odhalilo zajímavé a poměrně i uspokojivé výsledky. Přestože byly otázky koncipovány tak, aby bylo dosaženo co nejsmysluplnější výpovědní hodnoty, bylo by možné dotazník ještě rozšířit o otázky konkretizující některé z odpovědí.

Zrealizované náměty byly navrženy tak, aby bylo možné s nimi pracovat se žáky mladšího školního věku. Upřednostněny byly nejvyšší ročníky, tedy páté, kde bylo možné konečný vývoj pracovních dovedností prvního stupně zkoumat. Konečný počet námětů uzavírají náměty nezrealizované, které by mohly být inspirací, jak učitelům v praxi, tak studentům pro další kvalifikační práce. Všechny náměty byly shromážděny tak, aby reprezentovaly většinu tradičních i netradičních technik práce vhodných pro děti mladšího školního věku. Z realizovaných námětů se některé ukázaly jako realizovatelné pouze u zručnějších dětí nebo s dostatečnou přípravou a vedením učitele.

RESUMÉ

Diplomová práce se zaměřuje na zavádění práce s textilem v pracovní výchově na prvním stupni základní školy. Je rozdělena do 2 částí – část praktickou a část teoretickou. V teoretické části jsou obecně popsány nejdříve základní informace o pracovní výchově z hlediska organizačních forem a metod, zastoupení pracovních činností v RVP, hygieny a bezpečnosti práce, užívaných nástrojů a materiálů, mezipředmětových vztahů a přípravy učitelů na hodiny pracovní výchovy. Poté rozebírá konkrétní textilie, jejich původ, rozdělení a techniky práce s nimi. Praktická část je rozdělena na 2 části. První část, pomocí dotazníkového šetření, mapuje znalost textilních materiálů učitelů na prvním stupni ZŠ. Rovněž se zabývá tím, které materiály v hodinách učitelé využívají, jaké techniky volí, jak často textil zařazují, jakým způsobem práci hodnotí, kde se inspirují atd. V druhé části je strukturovaně rozepsán soubor zrealizovaných i nezrealizovaných námětů pro práci s textilem pro žáky prvního stupně.

SUMMARY

Diploma thesis is focused on application of textile materials in labor activities at the first grade of the primary school. It's divided into two parts – theoretical part and practical part. In the theoretical part are generally described basic informations about labor activities from the perspective of organizing forms and methods, representation of labor activities in Framework educational program, hygiene and safety of activities, using tools and materials, interdisciplinary relations and preparing teachers for labor activities. Then thesis is focused on specific textile materials, their sources, divisions and techniques of work with them. Practical part is also divided into two part. The first part evaluates textile knowledge of primary teachers. It also evaluates which materials teachers use in labor activities, which techniques use, how often use textile, how evaluates final products, where get an inspiration. In the second part is structurally written collection of realized and unrealized ideas for textile activities with children of primary school.

SEZNAM LITERATURY

1. HONZÍKOVÁ, J. *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2000. ISBN 80-7082-634-7.
2. JEŘÁBEK, J. A. K. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým* upravené vydání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 1. 9. 2013. ISBN 80-870-0002-1.
3. LADA, S. a J. VODÁKOVÁ. *Didaktika pracovního vyučování I.* druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1983.
4. HONZÍKOVÁ, J. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004. ISBN 80-7043-255-1.
5. HONZÍKOVÁ, J. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. ISBN 80-7043-453-8.
6. TERŠL, S. *Abeceda textilu a odívání*. Praha: Radix, 1995. ISBN 80-901-8533-9.
7. VODÁKOVÁ, J. a R. DYTRTOVÁ. *Praktické činnosti I.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999. ISBN 80-86039-89-7.
8. KOCIÁNOVÁ, L. *Praktické činnosti pro 1.-5. ročník základních škol.* Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-441-4.
9. HONZÍKOVÁ, J. a J. KIMMEROVÁ. *Textilní techniky*. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň, 2000. ISBN 80-7020-065-0.
10. GANDERTONOVÁ, L. *Encyklopedie ručních prací; Nová příručka plná podrobných návodů a nápadů pro tvořivé*. 2.vyd. Čestlice: Rebo Productions, 2000. ISBN 80-7234-140-5.
11. STAŇKOVÁ, J. a L. BARAN. *Tradiční textilní techniky.* Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4720-357.
12. JAKUBŮ, L. a G. TOMCOVÁ. *Filcování; tvoříme z ovčí vlny.* Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1955-6.
13. RICHTER, T. *Vzdělávací plán pro 1. až 12. ročník Waldorfské školy, pedagogické pojetí a vzdělávací cíle*. Praha: Asociace waldorfských škol ČR, 2013. ISBN 978-80-905222-5-1.
14. TOMAŠ, P. *Vyrábíme z provázků a jiných materiálů; Podrobné návody, jak vyrábět ozdobné předměty.* Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-028-3.
15. MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. 5.dotisk 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995. ISBN 80-210-1124-6.

Internetové zdroje:

16. Azbestová textilní vlákna. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikipedia Foundation, 8. 8. 2013 [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Azbestová_textilní_vlákna
17. ZŠ. Školní vzdělávací program platný od 1.9.2013. In: *ZŠ, Plzeň* [online]. 1. 9. 2013, verze 1.10.2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.22zsplzen.cz/22-zakladni-skola-plzen/svp/>
18. ZŠ. ŠVP - 1. stupeň. In: *Základní škola Planá nad Lužnicí, okres Tábor* [online]. 1. 9. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.zsplana.cz/svp-1/1-stupen>
19. ZŠ. Školní vzdělávací program ZŠ Jana Wericha. In: *Základní škola Jana Wericha* [online]. 1. 9. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.zs-jana-wericha.cz/skolni-vzdelavaci-program-zs-jana-wericha.html>
20. ZŠ. Školní vzdělávací program ŽI- RA- FA. In: *Základní škola, Brno, Novolíšeňská 10* [online]. 1. 9. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.zsnovolisenska.cz/informace/dulezite-dokumenty/skolni-vzdelavaci-program>
21. BÍLKOVÁ, K. pohyb-detem.cz. *Pohyb dětem - hravě a zdravě* [online]. 2008, verze 2014 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://pohyb-detem.cz/basnicky>
22. HAVLÍČKOVÁ, Z. Hračka z filcu. In: *Česká televize* [online]. 22. 2. 2015 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10658625776-polopate/215562220400003/video/>
23. ČESKÁ, T. Nákupní taška ze starého trika. In: *Česká televize* [online]. 21. 3. 2013 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10120743066-sikulove/413234100091012/titulky>
24. cea.livinghistory.cz. *Centrum experimentální archeologie a živé historie* [online]. 2006 [cit. 2015-01-26]. Dostupné z: <http://cea.livinghistory.cz/zivotvm/remesla/textil/textilie/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 - Dělení přírodních textilních vláken [7] [1].....	16
Obrázek 2 - Dělení chemických vláken.....	20
Obrázek 3 - Tkanina - typy vazeb - plátňová, keprová, atlasová (zleva)[24].....	25
Obrázek 4 – Druhy stehů.....	28
Obrázek 5 - Drahokam (filcování/schnutí/střihání/finální výrobek).....	57
Obrázek 6 - Myška (vypichování/přišívání/finální výrobek).....	58
Obrázek 7 - Valentýnské srdce (vypichování/finální výrobek).....	59
Obrázek 8 - Šálíčka pro plyšáka (pletení obrace/finální výrobek/plyšák se šálou).....	60
Obrázek 9 - Brož a spona (splétání filcu/finální výrobek – (pohled shora, zespodu).....	61
Obrázek 10 - Obal na nůžky (motání/mokrý filcování/finální výrobek).....	62
Obrázek 11 - Náramek (finální výrobek).....	63
Obrázek 12 - Martenica (splétání/finální výrobek).....	64
Obrázek 13 - Sova z bambulí (výroba bambule/obmotávání a střihání/, finální výrobek) .	65
Obrázek 14 - Vzorník stehů.....	66
Obrázek 15 - Náramky pro maminky (splétání/finální výrobek).....	67
Obrázek 16 - Savované tričko (savování/finální výrobek).....	68
Obrázek 17 - Náramek přátelství (pokročilá úroveň).....	69
Obrázek 18 - Podzimní lístky.....	70
Obrázek 19 - Tkaná záložka do knihy.....	71
Obrázek 20 - Sněhulák.....	72
Obrázek 21 - Dortíčky z filcu.....	73
Obrázek 22 - Beruška z filcu.....	74
Obrázek 23 - "Nákupka" ze starého trika.....	75
Obrázek 24 - Zdobená nákupní taška.....	76
Obrázek 25 - Háčkovaný obal na telefon.....	77
Obrázek 26 - Maska žáby.....	78
Obrázek 27 - Koženková klíčenka.....	79
Obrázek 28 - Velikonoční vejce.....	80
Obrázek 29 - Batikovaný kapesník.....	81

